

CS-45/50

Univerzita Karlova

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vnější vztahy Evropské Unie
vzhledem k Dálnému východu**

Jan Urban

Konzultant: *Doc. PhDr. Běla Plechanovová, CSc.*

Praha 2007

Čestné prohlášení

Já, Jan Urban jsem zpracoval tuto bakalářskou práci samostatně, uvedl jsem veškeré zdroje, s nimiž jsem pracoval a v textu jsem řádně vyznačil jejich použití.

Handwritten signature of Jan Urban, consisting of stylized initials 'Ju' followed by a large, sweeping flourish.

Jan Urban

V Praze, dne 20. května 2007

Poděkování

Rád bych poděkoval doc. Běle Plechanovové, CSc za trpělivost a Ing. Rudolfu Furstovi a Jeho Excelenci Ing. Karlu Žebrakovskému za podnětné návrhy a věcnou kritiku.

OBSAH

Úvod	1
1. Vymezení pojmu vnějších vztahů	4
1.1 Společná obchodní politika.....	5
1.2 Politika v oblasti rozvojové spolupráce.....	7
1.3 Společná zahraniční a bezpečnostní politika.....	9
1.4 Kritéria pro hodnocení vnějších vztahů.....	11
2. Strategie EU vzhledem k regionu Asie	12
2.1 Obecné cíle a priority.....	13
3. Bilaterální vztah EU - Japonsko	16
3.1 Stručný historický vývoj tohoto vztahu.....	17
3.2 Podoba současného politického partnerství.....	21
3.3 Ekonomické aspekty současného vztahu.....	25
4. Bilaterální vztah EU - Čína	32
4.1 Stručně historický vývoj.....	33
4.2 Podoba současného politického partnerství.....	35
4.3 Ekonomické aspekty současného vztahu.....	42
4.4 Taiwan	46
5. Bilaterální vztah EU - Korea	47
5.1 Stručně historický vývoj tohoto vztahu.....	48
5.2 Podoba současného politického partnerství.....	51
5.3 Podoba současného ekonomického vztahu.....	53
6. Bilaterální vztah EU – Mongolsko	55
6.1 Stručný historický vývoj tohoto vztahu.....	56
6.2 Podoba současného politického partnerství.....	56
6.3 Ekonomické aspekty současného vztahu.....	57
7. ASEM	59
7.1 Politický pilíř.....	60
7.2 Ekonomický pilíř.....	61
7.3 Kulturní a sociální pilíř.....	62
Závěr	63
Hodnocení vnějších ekonomických vztahů.....	64
Hodnocení vnějších politických vztahů.....	65
Celkové hodnocení.....	66
Literatura	67
Abstract	72

Úvod

Ve své bakalářské práci pojmenované „Vnější vztahy EU vzhledem k Dálnému východu“ se zaměřuji na oblast Severo-Východní Asie - jmenovitě jde o následující státy: Japonsko, Čína, Severní a Jižní Korea, Mongolsko s tím, že neopominu ani specifický vztah EU k Zvláštním administrativním oblastem Číny - k Macau, Hong Kongu a nezávislé Čínské republice na Taiwanu.

Tento region byl vždy pro Evropany velice přitažlivý, zároveň však dosti nedostupný - a to nejen z důvodu své geografické vzdálenosti.

Jakékoli obchodní, či popřípadě kulturní vztahy byly totiž vždy velice silně závislé na stanovisku tamějších státních představitelů - ti v určitých obdobích zcela upouštěli od regulace svých zahraničních vztahů, jindy však docházelo k silné vlastní izolaci od okolního světa, a to z rozličných důvodů, vesměs s však jedním společným jmenovatelem - obavou z přílišné "westernizace" vlastní společnosti - tedy z obavy převládnutí západních hodnot nad hodnotami vlastními a ovládnutí státní správy západními mocnostmi. K podobným obavám dochází i dnes a je velice zajímavé sledovat, jakým způsobem se snaží tyto státy o kontrolu a bránění vlastní suverenity v kontrastu s evropským "funkcionalistickým" přístupem.

Oblast své práce koncipuji podle regionálního klíče - oproti např. GAERC, kde jsou vymezeny vztahy podle ekonomické vyspělosti partnerských států - oblastí Dálného Východu se pak zabývá ředitelství C (Japonsko a Korea) a ředitelství H (zbytek Asie). Z tohoto mého rozdělení budou i pramenit značné rozdílnosti v přístupu EU k těmto státům.

Práce samotná je rozdělena do tří hlavních okruhů:

- Strategie EU k oblasti
- Bilaterální vztahy EU a jednotlivých států
- platforma ASEM a její dopad na společné vztahy

V první části mé práce objasním Evropskou politiku, vykonávanou na základě dokumentu "Communication From The Commission, Europe and Asia: A strategic framework for Enhanced partnerships".

Tento dokument svým rozsahem obsahuje celou oblast Asie, proto se budu snažit zhodnotit jaký má dopad pro oblast Dálného východu a na společné projekty či politiky mezi EU a státy této oblasti.

Druhou část zasvětil bilaterálním vztahům EU a jednotlivých států. Ačkoli s Japonskem, Čínou a Jižní Koreou probíhají styky na úrovni summitů, existují i jiné nástroje společného střetávání - např. konzultace jednotlivých komisařů s příslušnými ministry dané země apod. Různé formy střetávání budou i určující pro způsob komparace těchto států a to podle rozsahu státních institucí podílejících se na tomto procesu. Hlavními určujícími faktory pak bude škála institucí, které se budou podílet na daném vztahu - tedy otázka centralizace tohoto vztahu a postoupení spolupráce na "nižší" (např. ministerskou) úroveň.

Samotné bilaterální vztahy vždy dělím do dvou hlavních oblastí - do oblasti politické (kam patří např. bezpečnost, lidská práva a pod.) a do oblasti ekonomické. Počítám, že tato ekonomická sféra bude v mé práci převažovat, protože samotné vztahy mezi aktéry jsou do značné míry určovány ekonomickými zájmy.

Proto, abych mohl tyto vztahy zhodnotit, si nejprve musím stanovit oblasti, které považuji za důležité pro další rozvíjení vzájemných vztahů. Primárně jde o spolupráci v rámci Společné obchodní politiky. Ekonomické vztahy jsou nejvíce určujícím ukazatelem pro další např. politickou spolupráci. V rámci této politiky navíc vyložím i instituce společenství a jejich nástroje pro vykonávanou praxi. Z toho pak vyplynou i důležitá kritéria, dle kterých hodlám v závěru práce popisované vztahy hodnotit. Mezi ta můžeme zařadit např. investice, kapitálové pohyby plynoucí do partnerské země, ale i liberalizace vlastních trhů pro zboží - tedy např. cla, kvantitativní opatření a další.

Přestože se může zdát, že politické vztahy jsou pouze marginální oblastí, dochází i v této oblasti k důležitému posunu. Hlavně s rozpadem SSSR je EU (ale i např. Japonsko) donucena se více podílet na vytváření světové agendy. V této oblasti je hlavními cíli zabránit šíření zbraní hromadného ničení,

potírání terorismu apod. a s tím spojené programy - např. rozvojová pomoc, která by řešila problematiku chudoby a tak i podhoubí pro organizovaný zločin či právě zmiňovaný terorismus.

Poslední oblastí mého zájmu je samotné střetávání států na půdě ASEM u jejich vzájemné vztahy tam. Zde dochází spíše k vytváření jakéhosi rámce, agendy společných cílů, které hodlají aktéři prosazovat.

Rád bych se pokusil objasnit hlavní hybatele spolupráce, otázku lokálních mocností a jejich působení na agendu jednání ASEM ale i vliv na další státy.

1. Vymezení pojmu vnějších vztahů

Zahraniční politika Evropské unie jakožto nově se konstituující mocnosti na mezinárodním poli má v porovnání s ostatními aktéry v této aréně jinou formu, a tou je hlavní orientace na spíše na ekonomické aspekty než na bezpečnostní či strategické otázky.

Toto je způsobeno jednak obrovskou ekonomickou silou a dále velice složitým dělením pravomocí v rámci struktury společenství, kdy na sebe naráží element národní a nadnárodní. Národní je reprezentován představiteli jednotlivých států v Radě EU, zatímco nadnárodní reprezentuje Evropská komise spolu s Evropským parlamentem a Evropským Soudním dvorem, zaštiťující první, tzv. komunitární pilíř.

Nicméně ne všechny aktivity EU sedí přesně do pilířové struktury.

V mnoha případech je přímo nutné, aby se obě tyto složky vzájemně doplňovaly. Příkladem může být situace, kdy je v rámci Společné a bezpečnostní politiky rozhodnuto uvalit na třetí stát sankce, ale ty musejí být odsouhlaseny i Komisí, jelikož právě otázka sankcí spadá do oblasti prvního pilíře.¹

Samotné dělení na vnější a vnitřní vztahy může být matoucí či nepřesné, jelikož není jasně vymezeno, které aktivity se mohou počítat mezi vnější aktivity a které mezi vnitřní. Základním problémem totiž je, že jakýkoli čin EU ovlivňuje díky obrovskému ekonomickému potenciálu společenství zcela přímo i další státy - za příklad může posloužit zavádění jednotné měny, opatření v souvislosti se Společnou zemědělskou politikou a jejich dopad na globální ekonomiku.²

Pro praktické fungování vnějších vztahů má nejvyšší význam fungování Evropské komise, v jejímž rámci má vnější vztahy na starosti tzv. Generální ředitelství pro vnější vztahy (External Relations Directorate - General, v praxi se častěji používá zkratka odvozená z francouzského názvu: GAERC). Agendou tohoto generálního ředitelství je udržovat

¹ Marsh, S. and Mackenstein, H. (2005) The International Relations of the European Union. Harlow: Pearson Longman s. 55

² Marsh, S. and Mackenstein, H. (2005) The International Relations of the European Union. Harlow: Pearson Longman s. 54

vztahy se státy a skupinami států, podílet se na společné zahraniční a bezpečnostní politice a řídit delegace Evropské komise v třetích zemích.³

Generální ředitelství je pak dále rozděleno na ředitelství, která se zabývají jednotlivými regiony světa. Pro oblast mé práce jde jmenovitě o tyto útvary: Ředitelství C, které se zabývá vyspělými státy včetně Japonska a Jižní Koreje a dále má na starosti delegaci komise u ASEM, a Ředitelství H, které se zabývá celou oblastí kromě Japonska a Jižní Koreje.⁴

V roce 2001 pak reformou komise vznikl nový Úřad pro evropskou pomoc a spolupráci (EuropeAid Cooperation Office), který má napomáhat v implementaci vnější pomoci Evropské komise, které jsou financovány z rozpočtu EU a Evropského rozvojového fondu.⁵

Mezi hlavní politiky, podílející se na vytváření vnějších vztahů, můžeme zařadit za první pilíř Společnou obchodní politiku a Politiku v oblasti rozvojové spolupráce a za druhý pilíř Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku.⁶

1.1 Společná obchodní politika

Společná obchodní politika (SOP) je zmiňována již v Římské smlouvě, a to jakožto integrální část celní unie. SOP využívá klasických nástrojů mezinárodní obchodní politiky, které se dělí podle povahy, resp. cíle použitého nástroje a podle subjektu přijímajícího opatření. Co se povahy nástroje týče, může jít o omezení tarifní (například cla, dávky s rovnocenným účinkem) či kvantitativní (např. kvóty).⁷

Podle subjektu přijímajícího opatření pak jde buď o opatření smluvní či autonomní.

Autonomní politika se zpravidla opírá o jednostranná rozhodnutí Rady. Tato rozhodnutí většinou souvisí s obrannými opatřeními, namířenými proti importům z třetích států, se kterými nemá EU smluvní závazky v této oblasti. Autonomní politika pak má čtyři nástroje pro tuto

³ Cihelková, E. (2003)Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 57

⁴ Cihelková, E. (2003)Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 57

⁵ Cihelková, E. (2003)Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 57

⁶ Marsh, S. and Mackenstein, H. (2005)The International Relations of the European Union. Harlow:Pearson Longman s. 57- 62

⁷ Cihelková, E. (2003)Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 63

politiku: Antidumpingová opatření, antidotační opatření, opatření podle ochranné klauzule GATT a opatření proti nekorektním obchodním praktikám třetích států vůči vývozům EU. Většina z těchto mechanismů je iniciována na popud zástupců odvětví, které se cítí ohrožené a Komise pak může rozhodnout o adekvátní akci - ta může mít formu např. antidumpingového cla . O této akci pak dále rozhoduje Rada EU, která může prostou většinou rozhodnout o její zachování.

Tento postup je primárně zaměřen proti nekalé ekonomické soutěži dalších států vůči EU. Zcela zvláštní formou jsou pak autonomní politiky, které jsou motivovány politickými zájmy EU. Takto byly uplatňovány ekonomické sankce např. proti Iráku či Bosně a Hercegovině. V tomto případě přijímá rozhodnutí Rada kvalifikovanou většinou a to na návrh Komise.⁸

Smluvní obchodní politika se týká veškerých smluvních ujednání mezi EU a třetími subjekty o dovozu a vývozu zboží. Proces vyjednávání smluvních podmínek a následné předložení návrhu je oblastí působnosti Komise, která tak má určitý vliv na finální podobu smlouvy. Nicméně je omezována Radou, ta na jednání Komise a třetích států vysílá vlastní pozorovatele a nakonec také uzavírá tyto smlouvy na návrh komise a to kvalifikovanou většinou.⁹

Charakter smluvních dohod je rozlišný - může jít o omezení dovozů do ES, poskytnutí rozsáhlých obchodních preferencí až po smlouvy o zaručeném importu.¹⁰

Důležitým nástrojem prosazování autonomní ale i smluvní obchodní politiky je již od roku 1968 Společný celní sazebník. Cla jsou důležitým příjmem unie, a to i přesto, že je vybírají celní úřady členských států - ty si totiž smí strhnou maximálně 10% z celkové sumy jakožto náhradu za režijní náklady. Sazebník je aplikován na dovozy zboží z třetích zemí na území celní unie, ale pro např. dovozy zemědělských výrobků existují

⁸ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 63-64

⁹ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 65

¹⁰ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 65

vlastní opatření, která ošetřuje Společná zemědělská politika. Sazby celní unie stanovuje Rada na návrh Komise.¹¹

Nástroj, který je namířen na pomoc rozvojovým ekonomikám za cílem zlepšení jejich šance projít přes veškerá omezení na vstup na evropský trh je tzv. Všeobecný systém preferencí. Tohoto systému využívá v současnosti cca 181 rozvojových zemí a závislých území. Jádrem je snížení celní sazby anebo úplné zrušení cel pro hotové výrobky a polotovary a eventuelně i suroviny, které tyto země vyvázejí do EU. Celní výhody jsou poskytovány jednostranně a nerekipročně a rozsah i podmínky se liší stát od státu - EU tedy aplikuje autonomní přístup při vyjednávání smluv, kdy bere v potaz jak ekonomické, tak neekonomické okolnosti. Smlouvy se obvykle uzavírají na délku deseti let.¹²

Pro 49 nejméně rozvinutých států světa pak byl ještě generální systém preferencí doplněn o iniciativu "Vše kromě zbraní" (*Everything but Arms*) kdy veškeré importy těchto států do EU (vyjma vývozu banánů, rýže a cukru) jsou plně liberalizovány.¹³

1.2 Politika v oblasti rozvojové spolupráce

Kořeny Politiky v oblasti rozvojové spolupráce jsou již v Římské smlouvě, stejně jako Společná obchodní politika, nicméně rozvojová pomoc byla rozvíjena i paralelně jednotlivými členskými státy. Důvody jsou mnohé, ale mezi ty nejdůležitější se řadí morální závaznost bývalým koloniálním panstvím, která se pojí se snahou udržet tato území politicky stabilní - bývalé kolonie totiž zůstaly i po dekolonizaci významným obchodním partnerem EU.

Navíc až 30 procent exportů míří do rozvojových zemí a je pravděpodobné, že v budoucnu trhy těchto zemí porostou rapidním tempem.¹⁴

¹¹ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 66-67

¹² Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 66-67

¹³ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 67-68

¹⁴ Marsh, S. and Mackenstien, H. (2005) The International Relations of the European Union. Harlow: Pearson Longman s. 59-60

Oficiální cíle rozvojové politiky byly stanoveny Maastrichtskou smlouvou. Hlavní náplní má být ekonomická a sociální asistence rozvojovým zemím, jejich postupná integrace do světové ekonomiky a přispívání k boji proti chudobě. V politické oblasti pak předpokládá podporu "dobrému vládnutí" (*good governance*), respektování lidských práv, zákonnosti (*rule of law*) a posilování demokratických struktur.¹⁵

Rozvojovou politiku vytváří především Generální ředitelství pro rozvojovou spolupráci, které působí v rámci Komise ve spolupráci s GAERC. Velice aktivní je také Evropský parlament, který nejen že přijímá rezoluce týkající se oblasti rozvojové a kooperační politiky Společenství, ale také se podílí na spolurozhodování o této politice.¹⁶

Nástroje rozvojové pomoci spadají do dvou kategorií: regionální dohody a činnosti realizované v celosvětovém měřítku.

Obecně výhodnější jsou pro rozvojové státy regionální dohody, které oproti celosvětově realizovaným programům garantují určitá privilegia, která sledují specifickou nutnost dané země.

Činnost realizovaná v celosvětovém měřítku zahrnuje následující nástroje:

- Humanitární pomoc - akce na pomoc utlačovaným lidem, uprchlíkům, obětem přírodních katastrof a válečných konfliktů apod. Celkovou koordinací je Komisi pověřena agentura ECHO.
- Potravinová pomoc - hlavní náplní jsou dodávky potravin lidem ohrožených hladem. Forma pomoci je dvojí: část směřuje přímo postiženým lidem, zbytek je rozdělován pomocí mezinárodních agentur (Světový potravinový program, Mezinárodní výbor Červeného kříže a další).
- Finanční a technická pomoc zemím Latinské Ameriky a Asie - hlavní náplní je spolufinancování nevládních organizací regionu. Pomoc jde hlavně do oblasti zemědělství, projektů změřených na urbanizaci, vzdělávání atd.
- Dohody různého typu se zeměmi Latinské Ameriky a Asie - vzhledem k faktu, že dohody s těmito zeměmi jsou nepreferenčního

¹⁵ Marsh, S. and Mackenstein, H. (2005) *The International Relations of the European Union*. Harlow: Pearson Longman s.60

¹⁶ Cihelková, E. (2003) *Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie*. Praha: C.H.Beck. s. 74

charakteru, jedinou možností, jak umožnit vývoz citlivých produktů (např. textilů a oděvy, obiloviny) z těchto zemí do Evropy je navazování obchodních sektorových dohod s těmito státy.¹⁷

1.3 Společná zahraniční a bezpečnostní politika

Společná zahraniční a bezpečnostní politika se poprvé objevuje v Smlouvě o EU, kde je ukotvena do druhého pilíře jakožto reakce na měnící se světové uspořádání. S rozpadem socialistického bloku přichází zcela nové otázky světové agendy, včetně válečných konfliktů na evropské půdě, růstu nacionalismu či šíření zbraní hromadného ničení. Na tyto ale i další problémy se Společenství snažilo najít adekvátní odpověď.

SZBP je fakticky základem evropské zahraniční politiky v širokém slova smyslu v tom, že zahrnuje všechny oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky.¹⁸

Základními cíli, tak jak je definuje Maastrichtská smlouva jsou:

- *"safeguard common values, fundamental interests, independence and integrity of the Union in conformity with the principle of the United Nations Charter."*¹⁹
- *"to strengthen the security of the Union in all ways"*²⁰
- *"to preserve peace and strengthen international security, in accordance with the principles of the United Nations Charter, as well as the principle of the Helsinki Final Act and the objectives of the Paris Charter, including those on external borders"*²¹
- *"to promote international cooperation"*²²
- *"to develop and consolidate democracy and the rule of law, and respect for human rights and fundamental freedoms"*²³

¹⁷ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 71

¹⁸ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 71

¹⁹ http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/intro/index.htm

zabezpečovat společné hodnoty, základní zájmy, nezávislost a integritu Unie v souladu se zásadami Charty OSN (vlastní překlad)

²⁰ http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/intro/index.htm

posilovat bezpečnost Unie ve všech směrech (vlastní překlad)

²¹ http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/intro/index.htm

zachovávat mír a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu se zásadami Charty OSN, jako i se zásadami helsinského Závěrečného aktu a cíli pařížské charty, a to i na vnějších hranicích (vlastní překlad)

²² http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/intro/index.htm

podporovat mezinárodní spolupráci (vlastní překlad)

²³ http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/intro/index.htm

Spolupráce v rámci SZBP probíhá v rámci dvou základních rámcích a to na národní úrovni (systematická spolupráce) a smíšené úrovni (realizace společných opatření na bázi rozlišných druhů právních aktů). Systematická spolupráce pak spočívá v povinné výměně informací a konzultací v rámci Rady, povinné koordinační činnosti (např. v různých mezinárodních fórech) a ve spolupráci diplomatických a konzulárních zastoupení států EU a zastoupení Komise.²⁴

Realizace společných opatření se pak soustředí na možnost přijetí jednostranných aktů, které povedou právě k naplnění těchto společných opatření. Mezi nejdůležitější jednostranné akty patří rozhodnutí o společné strategii, přijímání společných akcí, zaujímání společných postojů a vytváření dohod se třetími státy.

Společné strategie přijímá Evropská rada a jde o sféry oblastí, v nichž mají státy Unie "důležité společné zájmy". Přijatá strategie pak určuje cíle, délku trvání i prostředky, které dají k dispozici jak Unie, tak členské státy.

Společná akce je jednotná akce Unie, kdy je jasně stanoven cíl, rozsah i disponibilní prostředky a pokud to je nutné, pak i doba trvání takovéto akce. Koordinátorem společné akce je Rada. V případě zásadní nutnosti a při absenci odpovídajícího rozhodnutí Rady ale může členský stát přijmout takové rozhodnutí, které neohrozí obecné cíle společné akce.

Společný postoj přijímá pak buď Rada a to za účelem realizace společných strategií, či může být výsledkem spolupráce členských států. Jelikož jsou tyto společné postoje závažné pro každý členský stát, musejí pak členské státy zajistit, aby jejich národní strategie byla v souladu se společným postojem.²⁵

Vzhledem k faktu, že SZBP má mezinárodní charakter, je v Radě požadován princip jednomyslnosti. Existuje však instrument "konstruktivní abstinence", což je právo zdržet se hlasování za nepoužití veta. Závazek je i tak platný pro tento stát s tím rozdílem, že se nemusí

rozvíjet a upevňovat demokracii a právní stát, stejně jako respektování lidských práv a základních svobod(vlastní překlad)

²⁴ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 87

²⁵ Pitrová, M and Fiala, P.(2003) Evropská Unie, Brno: centrum pro studium demokracie. s.564

podílet na finanční stránce závazku. Tého konstruktivní abstence může použít maximálně 1/3 států.²⁶

1.4 Kritéria pro hodnocení vnějších vztahů

Pro zhodnocení vnějších vztahů jsem si stanovil kritéria, na základě kterých později provedu komparaci různých přístupů Evropské Unie k státům oblasti Severovýchodní Asie.

Tyto kritéria rozdělují do dvou skupin - do oblasti ekonomické a politické. V ekonomické oblasti sleduji hlavně vzájemnou obchodní bilanci a opatření, která různým způsobem ovlivňují pohyb zboží. Jmenovitě jde o omezení tarifní (např. cla, zvláštní daňová zátěž evropských výrobků apod.) a netarifní (kvóty, nutnost získat certifikaci atd.).

V investiční rovině je oblastí zájmu propojení aktérů a uvolnění investičního prostředí států Dálného východu. Do této kategorie patří plynulost pohybu přímých zahraničních investic, možnost reinvestovat své zisky, otevřenost investičního prostředí či celkově liberalizace investičního prostředí v daném státu (například možnost zakládat firmy a další.)

Mezi politická kritéria pak řadím stupeň vzájemného dialogu - tedy otázka spolupráce na mezinárodních fórech, vytváření světové politické agendy a společné řešení mezinárodních i lokálních problémů, a to jak humanitárních, tak i bezpečnostních (boj proti terorismu, nešíření zbraní hromadného ničení a pod.).

Důležitým prvkem společných politických vztahů je vzájemná spolupráce v oblasti rozvojové pomoci, a to nejen jakožto poskytovatel, ale i receptor této pomoci a implementace obecně přijímaných norem a pravidel jako jsou například lidská práva a další.

²⁶ Pitrová, M and Fiala, P.(2003) Evropská Unie, Brno: centrum pro studium demokracie. s.564

2. Strategie EU vzhledem k regionu Asie

Z dlouhodobého pohledu se dá říci, že Asie patřila spíše do oblasti zájmů Spojených států amerických či Japonska než Evropských společenství. První kontakty mezi ES a asijskými státy vznikají již v 70. letech, nicméně vzhledem ke geografické vzdálenosti a tehdejší ekonomické a politické nedůležitosti, ale i kulturní odlišnosti pro Evropu nedosahovaly takového významu, jako např. vztahy se státy AKT (skupina států Afriky, Karibiku a Tichomoří) a Středomoří či Latinskou Amerikou.²⁷

Zlomovým obdobím se stala až 80. a 90. léta - tehdy Asie prodělávala obrovský hospodářský boom, na který se ES snažilo reagovat, a to tak, aby neztratilo možnost podílet se na asijském hospodářském zázraku. Takováto ztráta by mohla být fatální pro evropské firmy, které by se na mezinárodních trzích staly nekonkurenceschopnými, a tím i pro celkovou ekonomickou a politickou stabilitu Evropy. Se zánikem bipolárního rozdělení světa navíc vzrůstá snaha Evropy více se podílet na vytváření agendy světové bezpečnosti a omezit svou závislost na USA.

Obecnou strategii vytyčila Komise již v roce 1994 v dokumentu nazvaném Směrem k nové strategii pro Asii (*Towards New Asia Strategy*), která se stala základem pro další angažovanost Evropy v Asii.

V zásadě by se dala tato strategie rozdělit do čtyř skupin: politický dialog, posilování hospodářské přítomnosti v Asii, pěstování povědomí o Evropě v Asii a boj proti chudobě. Největší důraz byl kladen na ekonomickou spolupráci, což se projevilo na evropské snaze dosáhnout větší liberalizace ekonomik asijských států a zlepšit vymahatelnost práva. Politický dialog měl převážně formu asistence u bezpečnostních otázek v tomto regionu. Hlavní zájem pak byl směřován proti vývoji jaderných zbraní a vývozu technologií, které by mohly směřovat k jejich nabytí, evidence konvenčních zbraní, ale i posilování politiky zaměřené na dodržování lidských práv, která jsou v mnoha státech regionu porušována.

Dialog boje proti chudobě byl zaměřen spíše směrem dovnitř společenství - měl za cíl zlepšit spolupráci kooperace programů jednotlivých členských států a Komise, ale i sítě, shromažďující důležité informace ohledně

²⁷ Cíhelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 494

humanitární situace asijských států tak, aby bylo dosaženo vyšší efektivity.²⁸

Mnohé z této strategie je dodnes platné, její poslední aktualizace proběhla 4. září 2001, kdy Komise vydala komunikaci Evropa a Asie: Strategický rámec pro rozšířené partnerství (*Europe and Asia: A Strategic Framework for Enhanced Partnerships*), ve kterém jasně proklamuje, že již není možné pouze pokračovat ve strategii obchodu a pomoci (*aid and trade*), ale je nutné začít zcela novou fází, založenou na rovnováze obchodu, politických vztahů a humanitární či technické asistence. Toho lze dosáhnout jedině tím, že od tohoto okamžiku dojde k duplikaci přístupů, tedy vytvoření dvojí agendy. Jde jednak o obecný program, platný pro celý region Asie a dále o specifické přístupy k jednotlivým subregionům. V této kapitole se budu zabývat obecným programem a strategií přijatou pro interakci mezi EU a Asií a vztahy k subregionu severovýchodní Asie vynechám, jelikož se této problematice dostatečně věnuji ve vlastních kapitolách, popisujících bilaterální vztahy.

2.1 Obecné cíle a priority

Tyto obecné cíle jsou konstituovány hlavní premisou politiky Unie vzhledem k Asii jako celku, kterou je:

*"...we must focus on strengthening the EU's political and economic presence across the region, and raising this to a level commensurate with the growing global weight of an enlarged EU."*²⁹

Proto, aby bylo tohoto dosaženo, si pak komise nutně stanovuje následujících šest cílů:

- *"contribute to peace and security in the region and globally, through broadening of our engagement with the region"*³⁰

Za tímto účelem by EU měla hrát aktivnější roli v regionálních fórech, jako je například ARF, či interregionálních fórech - ASEM. Navíc by se

²⁸ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck, s. 503

²⁹ Europe and Asia: A Strategic Framework for Enhanced Partnerships, s 15

...musíme se zaměřit na posilování ekonomické a politické přítomnosti EU napříč regionem a to přímo úměrně s rostoucím významem rozšiřující se EU v globálním prostředí (vlastní překlad)

³⁰ Europe and Asia: A Strategic Framework for Enhanced Partnerships, s 15

prispívat k míru a bezpečnosti v regionu i ve světě rozšířením našeho přístupu k regionu (vlastní překlad)

EU měla snažit zvýšit své snahy o prevenci konfliktů a zjednodušit spolupráci v oblasti justice a vnitřních politik (například zjednodušení vydávání víz, volný pohyb osob ale i společný boj proti mezinárodnímu zločinu ap.)³¹

- *"Further strengthen our mutual trade and investment flows with the region"*³²

Tento problém se týká hlavně snižování bariér toku investic ale i zboží, což ještě není úplná samozřejmost - tyto finanční aktivity naráží hlavně na existenci mnoha tarifních, ale i netarifních omezení, která jim brání v hladkém pohybu. Proto by EU chtěla využít hlavně mezinárodních organizací, zejména WTO k boji s takovýmito překážkami a zdokonalování podnikatelského prostředí.³³

Asijské státy by také měly maximálně využívat možností, které jim nabízí euro - zde se jedná hlavně o možnost využívat euro jakožto rezervní měnu, čehož již dnes mnohé asijské státy využívají - například Taiwan drží 35% svých měnových rezerv v eurech, či Japonsko 10 - 15% rezerv.³⁴

- *"Promote the development of the less prosperous countries of the region, addressing the root causes of poverty"*³⁵

Pokračovat v již započatém kurzu rozvojové pomoci méně vyspělým státům regionu, aby se mohly stát zcela plnohodnotnými členy mezinárodního společenství. Za tímto cílem pak bude Komise i nadále provádět změny managementu, jež řídí programy vnější pomoci, s cílem zlepšit kvalitu a včasnost pomoci a rozdělování kapacit. Povede dialog zaměřený na politiky sociální pomoci s tím, že se bude snažit poukázat na již získané zkušenosti z evropského prostředí.³⁶

- *"contribute to the spreading of democracy, good governance and the rule of law"*³⁷

³¹ Europe and Asia: A Strategic Framework for Enhanced Partnerships, s. 16

³² Europe and Asia: A Strategic Framework for Enhanced Partnerships, s.15

Posilovat vzájemně obchodní a investiční toky s tímto regionem (vlastní překlad)

³³ Cihelková, E. (2003)Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 549

³⁴ Ba Win (2002) Asem and a bipolar world. Brusel: European Institute for vol 6, číslo 9 sept. 2002

³⁵ Europe and Asia: A Strategic Framework for Enhanced Partnerships, s. 15

Podporovat rozvoj chudších asijských zemí regionu tím, že bude snažit nalézt původ této chudoby (vlastní překlad)

³⁶ Cihelková, E. (2003)Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 549

³⁷ Europe and Asia: A Strategic Framework for Enhanced Partnerships, s. 15

Přispívat k šíření demokracie, "dobrému vládnutí" a zákonitosti (vlastní překlad)

A to snahou o osvětu v oblasti lidských práv, poukazování na jejich univerzalitu a nedělitelnost. Spolupráce na tomto poli by měla probíhat jak v mezinárodních fórech - např. OSN, tak i v regionálních. Dále chce EU pokračovat v tlaku na státy, které zatím nepodepsaly zásadní instrumenty týkající se dodržování lidských práv (např. ČLR podepsala *Mezinárodní pakt o ekonomických, sociálních a kulturních právech* a přislíbila v budoucnu podepsat *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*)³⁸

- *"Build global partnerships and alliances with Asian countries, in appropriate international fora, to help address both the challenges and the opportunities offered by globalisation, and to strengthen our joint efforts on global environmental and security issues"*³⁹

Může jít o společné iniciativy, jako byl např. evropsko - japonský projekt katalogizace konvenčních zbraní, či úmluvy o zákazu používání nášlapných min a podobně.⁴⁰

- *"Help strengthen the awareness of Europe in Asia (and vice versa)"*⁴¹

Toho dosahuje EU hlavně formou budování svých zastupitelských kanceláří v Asii a dále vědeckou výměnou mezi oběma kontinenty formou např. výzkumných stáží pro studenty a podobně.

³⁸ Fuerst, R.: Strategické partnerství EU-ČLR: Příležitost, skutečnost a eufemismus. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 10

³⁹ Europe and Asia: A Strategic Framework for Enhanced Partnerships, s. 15
vybudovat strategické aliance a partnerství s asijskými státy v odpovídajících mezinárodních fórech, a to tak aby postihli výzvy a možnosti, které globalizace přináší a posílili spojené snahy v globálních bezpečnostních a environmentálních otázkách (vlastní překlad)

⁴⁰ Ueta, T.(2005) Evolution of Japan- Europe Relations since the End of the Cold. Brusel: Peter Lang, s. 26.

⁴¹ Europe and Asia: A Strategic Framework for Enhanced Partnerships, s. 15

3. Bilaterální vztah EU- Japonsko

日

本

3.1 Stručný historický vývoj tohoto vztahu

Vztahy mezi Evropou a Japonskem jakožto zcela nezávislým a suverénním státem můžeme datovat již od počátku XX. století (podepsání Anglo - japonské aliance roku 1902, členství Japonska ve "Velké Pětce" na Pařížské mírové konferenci, pakt proti Kominterně apod.), kdy došlo k odstranění praktikování práva exteritoriality na japonském území.

Po druhé světové válce se však těžiště vztahů přesouvá a Japonsko posiluje konexe na USA, které vyústily v podepsání "Smlouvy o vzájemné spolupráci a bezpečnosti mezi USA a Japonskem" (*Treaty of Mutual Cooperation and Security between the United States and Japan*) roku 1960.

Již v roce 1959 byla v Bruselu otevřena pobočka JETRO - agentura japonské vlády vytvořená na podporu exportu. Od 70. let dochází k zavedení pravidelných konzultací obou aktérů - začaly být prováděny v roce 1973, od roku 1974 je navíc v Tokiu zřízena Delegation Evropské komise.

Přesto ale byly vzájemné vztahy až do 90. let konfliktního charakteru, a to dokonce více nežli ekonomické vztahy mezi ES a USA⁴². Hlavní příčinou byl značný deficit evropských exportů vzhledem k importům japonského zboží na evropské trhy. To bylo způsobeno neúplným zapojením japonského hospodářství do systému GATT. Japonské firmy mohly celkem bez omezení vyvážet své výrobky do smluvních států tohoto systému, vlastnímu dovozu do Japonska ale bránily vysoké technické standardy a administrativní importní překážky.⁴³ Státy společenství tudíž začaly zavádět ochranná opatření.

Ačkoliv byla již v roce 1968 formálně ustanovena společná obchodní politika (CCP), která nařizovala zavádět jednotný tarif vůči dalším státům a dávala komisi vcelku silné pravomoci k vyjednávání, nedělo se tak. Prvním užitím tohoto nástroje mělo být právě vyjednávání mezi komisí a

⁴² Bridges, B.(1992) *Japan and Europe: Rebalancing a Relationship*. California: Asian Survey, s 237.

⁴³ Cihelková, E. (2003) *Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie*. Praha: C.H.Beck. s. 232.

Japonskem, nicméně Francie a Benelux se postavily proti a zachovaly i nadále své již vyjednané bilaterální dohody s Japonskem⁴⁴.

Skutečným otřesem tohoto jednání, kdy se každý stát spoléhal sám na sebe byla nadále se zhoršující bilance obchodu s Japonskem a dále hlavně atmosféra spekulací po ropných šocích z let 1973-4.

V roce 1977 byla společenstvím bez jakýchkoliv předchozích konzultací zavedena první "Antidumpingová daň" (*Anti-Dumping Duty*, ADD). Poté následovaly v krátkém sledu další a Japonsko bylo vystaveno silné defenzivní politice Společenství⁴⁵.

Přesto se nepodařilo vytvořit první obchodní dohodu mezi Společenstvím na straně jedné a Japonskem na straně druhé - některé státy totiž podmiňovaly svůj souhlas s okamžitým zavedením restriktivních opatření, s čímž Japonsko samozřejmě nemohlo souhlasit, a využilo těchto rozporů mezi členskými státy k prodloužení stávajících dohod o obchodní a hospodářské spolupráci z 60. let.⁴⁶ Japonsko tedy pokračovalo v již zavedené taktice rozdělení a panujících (*Divide et impera*).⁴⁷

Žádný ze států si totiž nemohl dovolit diktovat dostatečně silné podmínky ve vztahu s Japonskem v případě, že byl osamocen. Vedlo to ke zcela komickým řešením. Nechvalně známou se stala tzv. "Bitva u Poitiers", kdy měla ve Francii na starosti veškerý dovoz videorekordérů jedna malá celní kancelář v Poitiers, která čítala osm úředníků.⁴⁸

Jako nejdůležitější důvody překonání tohoto nepřátelství se jeví vzestup světové ekonomiky, vytvoření projektu jednotného evropského trhu a hlavně zhodnocení jenu vůči dolaru v roce 1985.⁴⁹

Toto jsou zároveň předpoklady pro přesunutí vztahu do poslední zmiňované dimenze - do roviny investiční.

Japonské investice do Společenství vzrostly ze 2 miliard USD v roce 1985 až na 14 miliard USD v roce 1989, zatímco ve stejné době byly Evropské PZI do Japonska pouze 1,2 miliardy USD.⁵⁰ Tato nerovnost byla poznamenána hlavně strukturou japonského hospodářství, kterému

⁴⁴ Dent, Ch. M.(1999) *The European Union and East Asia: An economic relationship*, Londýn: Routledge, s. 97

⁴⁵ Dent, Ch. M.(1999) *The European Union and East Asia: An economic relationship*, Londýn: Routledge, s. 98.

⁴⁶ Cihelková, E. (2003) *Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie*. Praha: C.H.Beck. s. 226

⁴⁷ Dent, Ch. M.(1999) *The European Union and East Asia: An economic relationship*, Londýn: Routledge, s. 97.

⁴⁸ Kimura, T.(2005) *The EU Enlargement and the EU- Japan Economic Relationship*. Brusel: Peter Lang, s. 178

⁴⁹ Cihelková, E. (2003) *Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie*. Praha: C.H.Beck. s. 224.

⁵⁰ External and intra- European Union Trade Statistical Yearbook 1958- 2005.

dominovaly koncerny "Keiretsu". Jde o systém vzájemného propojení (*cross-shareholding*) bank, podniků a státního aparátu, a to jak personálního, tak i majetkového.

*"Poskytoval ochranný deštník jak společnostem, které díky zvláštním vztahům s věřiteli odolávají tlakům na restrukturalizaci (průvodním jevem je vznik zombií, sice neschopných konkurence, však stále udržovaných při životě)."*⁵¹

Tato překážka byla dlouho kritizovanou nerovností ve vztahu ES - Japonsko. Pro evropské firmy totiž bylo (a do značné míry dodnes je) velice obtížné překonat tyto vazby japonského hospodářství a efektivně jim konkurovat. Existuje dokonce vtip, který praví, že každé pondělí se scházejí nejvyšší představitelé japonských firem (*kaisha*) na společném obědě, kde se dohodnou na jednotné strategii, kterou předloží vládě. Ta ji pak na svém pravidelném úterním zasedání schválí.

Zostřená ekonomická diplomacie, kterou Společenství zahájilo kvůli tomuto problému, donutila Japonsko přistoupit zprvu k plánu podpory zahraničních investic na vlastním území (ale i investic dalších států). Tento plán byl zaměřen hlavně na počáteční fázi investování, kdy zahraniční subjekt rozšiřuje své aktivity v dané zemi. Součástí projektu byla možnost financovat projekt u Japonské rozvojové banky za nízkých úvěrových sazeb, daňové stimuly, zprostředkování informací a konzultační činnost japonských specialistů.⁵²

Politické sblížování začalo až s nadcházejícím koncem bipolární konfrontace. Již v 80. letech byli Japonci přístupnější k debatám o politických a bezpečnostních otázkách například ve fóru G7.⁵³

Hisoshi Owada, náměstek ministerstva zahraničí Japonska, se v tomto směru vyjádřil:

"The idea was to transform the shape of relationship built almost exclusively on the trade in goods to the one built on a much broader basis, comprising not only a broader economic agenda, like investment and

⁵¹ Fárek, J. (2006) *Ekonomika Japonska: strukturálními reformami k překonání stagnace*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 8.

⁵² Cihelková, E. (2003) *Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie*. Praha: C.H.Beck. s. 225.

⁵³ Bridges, B. (1992) *Japan and Europe: Rebalancing a Relationship*. California: Asian Survey, s. 239.

industrial cooperation, but also political and social agendas like cooperation in the fields of environment, social welfare and security."⁵⁴

V tomto duchu bylo podepsáno Společné prohlášení o vztazích mezi Evropským společenstvím a Japonskem (*Joint Declarations on Relations between the European Community and its Member States and Japan*) dne 18. července 1991 v Haagu.

Nejdůležitějším bodem tohoto prohlášení je:

"The European Community and its member States and Japan will firmly endeavour to inform and consult each other on major international issues, which are of common interest to both Parties, be they political, economic, scientific, cultural or other. They will strive, whenever appropriate, to coordinate their positions.

They will strengthen their co-operation and exchange of information both between the two Parties and within international organisations."⁵⁵

Dále tento text odmítá ekonomický protekcionismus a v duchu výše uvedeného odstavce předpokládá společný postup v rámci WTO a GATT pro odstranění tohoto protekcionismu i u třetích států a obecné závazky týkající se např. boje s terorismem, podpory míru, rozvoje kulturních, akademických a mládežnických programů ap.

Z historického hlediska můžeme tuto smlouvu považovat za zakládající akt nových vztahů mezi ES a Japonskem s tím, že do značné míry nastoluje i oblasti působnosti společných aktivit.

Prvním společným projektem byla úspěšná společná iniciativa na půdě OSN, která si kladla za cíl vytvořit registrační systém, který by shromažďoval data o šíření konvenčních zbraní ve světě.⁵⁶

K 31.12.1992 pak skončila platnost obchodních smluv mezi jednotlivými členskými státy a Japonskem. Tyto smlouvy byly původcem

⁵⁴ Ueta, T.(2005) Evolution of Japan- Europe Relations since the End of the Cold War. Brusel: Peter Lang, s. 25.

Základní myšlenkou bylo transformovat celý vztah, který byl vystavěn téměř výhradně n obchodu, na vztah o mnohem větším rozsahu, nezahrnující však pouze širší ekonomickou agendu, jako například investice a průmyslovou kooperaci, ale také agendy politické a sociální jako například spolupráce na poli životního prostředí, státu sociálního blahobytu a bezpečnosti. (vlastní překlad)

⁵⁵ Ueta, T.(2005) Evolution of Japan- Europe Relations since the End of the Cold War. Brusel: Peter Lang, s. 26

Evropská společenství a jeho členové a Japonsko se rozhodně zavazují k vzájemným informacím konzultacím v hlavních tématech mezinárodních vztahů, které mají obecný zájem pro obě strany, ať už politického, ekonomického, vědeckého či jiného rázu. Pokud to bude možné, budou se snažit kooperovat své postupy. Posílí vzájemnou kooperaci a výměnu informací jak mezi oběma stranami, tak v rámci mezinárodních organizací. (vlastní překlad)

⁵⁶ Ueta, T.(2005) Evolution of Japan- Europe Relations since the End of the Cold War. Brusel: Peter Lang, s. 27

konkurenčních vztahů mezi jednotlivými státy v tržních politikách vzhledem k Japonsku.

Jelikož nebyla podepsána žádná společná rámcová dohoda o obchodní a hospodářské spolupráci, platí dnes mezi Japonskem a státy Evropské Unie bezesmluvní vztah.⁵⁷

Co se kooperačních mechanismů týče, smlouva ošetřuje také samotnou instituci střetávání obou aktérů a stanovuje následující pravidelná střetnutí:

- každoroční konzultace mezi předsedou Rady, předsedou Komise a japonským ministerským předsedou
- každoroční střetnutí Komise a japonské vlády na úrovni ministrů
- půlroční konzultace mezi ministry zahraničních věcí států *Troiky* ("předsednické státy") a ministrem zahraničních věcí Japonska
- každoroční konzultace na vysoké úřednické úrovni
- dvakrát až třikrát ročně se uskuteční setkání politických činitelů obou stran⁵⁸

Další spolupráce probíhá také na meziparlamentní úrovni mezi Evropským parlamentem a japonským parlamentem.⁵⁹

3.2 Podoba současného politického partnerství

Současné vztahy jsou determinovány smlouvami tzv. "třetí generace", které počínají Společným prohlášením o vztazích mezi Evropským společenstvím a Japonskem z roku 1991. Na tuto smlouvu navazuje tzv. Akční plán pro spolupráci EU a Japonska, který prohlubuje již navázané vztahy a zároveň se stává základnou pro dlouhodobou strategii společné agendy. V preambuli tohoto plánu je uveden desetiletý výhled s možností tuto agendu podle potřeby upravovat během budoucích summitů.

Vzhledem k vývoji integračního procesu Evropské Unie je také zaveden nový mechanismus, a to v oblasti mezinárodních vztahů. Vysoký představitel pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku bude

⁵⁷ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s.227.

⁵⁸ Joint Declaration on Relations between the European Community and its Member States and Japan, 1991

⁵⁹ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 228.

pravidelně informovat ministra zahraničí Japonska o důležitém vývoji v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Stejně tak bude činit i japonský ministr ohledně vývoje japonské zahraniční politiky.

Samotný akční plán je rozdělen do čtyř sekcí vždy podle cíle, který daná sekce sleduje:

- podpora míru a bezpečnosti
- posilování ekonomického a obchodního partnerství
- vyrovnání se s globálními a sociálními výzvami
- sbližování lidí a kultury⁶⁰

V sekci zabývající se bezpečností se jako nejdůležitější jeví společná iniciativa ohledně reformy OSN, a to včetně reformy Rady bezpečnosti.

*"...the EU and Japan reaffirm their commitment to reform, strengthen and enhance the effectiveness of the UN system, including the intensification of their efforts to achieve a comprehensive reform of the Security Council in all its respects, which has primary responsibility to maintain international peace and security."*⁶¹

Navíc je této otázce věnována nejvyšší priorita a obě strany se zavázaly zabývat se jí okamžitě.⁶²

Je zcela evidentní, že tato formulace je směřována k zisku stálého místa Japonska v Radě bezpečnosti. Proti této iniciativě se postavili dva z pěti stálých členů - USA a Čína - ta hlavně s odkazem na vypjaté vztahy s odkazem na druhou světovou válku a zvěrstva páchaná japonskou císařskou armádou na čínském obyvatelstvu.⁶³

Další otázkou v oblasti bezpečnosti je společné odsouzení šíření zbraní hromadného ničení a artikulace programu boje proti tomuto šíření.

"Promoting the early entry into force of the Comprehensive Nuclear- Test Ban Treaty as soon as possible, as well urging all states to maintain

⁶⁰ "Shaping our Common Future"- Action Plan for EU- Japan Co-operation, 2001

⁶¹ "Shaping our Common Future"- Action Plan for EU- Japan Co-operation, 2001, s. 4.

...japonsko EU znovu potvrzují svůj závazek reformovat, posílit a obohatit efektivitu systému OSN, včetně zintenzivnění snah o komplexní reformu Rady Bezpečnosti ve všech směrech, která má hlavní zodpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. (vlastní překlad)

⁶² "Shaping our Common Future"- Action Plan for EU- Japan Co-operation, 2001, s. 5

⁶³ Boyd, A.: India, Japan still shooting for Security Council in Asia Times, 2004

global existing moratoria on nuclear test pending the entry into force of the CTBT."⁶⁴

Nejspíše nejznámějším příkladem takovéto spolupráce byl program KEDO (*Korean Peninsula Energy Development Organization*). Tato instituce napomáhala rozvoji energetických zdrojů na korejském poloostrově tak, aby nemohly být zneužity k jiným než mírovým účelům. Evropská unie v roce 2001 navýšila své roční příspěvky do této instituce z 15 na 20 milionů eur.⁶⁵

V současné době je projekt zmražen vzhledem k jaderným testům KJDR a neústupné pozici během tzv. šestistranných jednání. Těchto šestistranných jednání se EU neúčastní.⁶⁶

Pod tíhou nových zkušeností z iráckého tažení rekapitulovaly obě strany na 13. summitu na svá stanoviska vzhledem k této otázce, a tím aktualizovaly Akční plán.

Korea je navíc v zájmu EU kvůli dalšímu závazku plynoucího z této smlouvy - spolupráce obou států na specifických regionálních problémech (*Specific Regional Issues*). Existuje nepsaná "gentlemanská" dohoda, podle které se každá strana snaží angažovat v regionu té druhé - například Japonsko je pozorovatelem (bez rozhodovací pravomoci) v OBSE, či se podílelo na obnově Balkánu po občanské válce v Jugoslávii.⁶⁷ Celková japonská finanční podpora zemím bývalé Jugoslávie je svým objemem třetí nejvyšší ze všech donátorů hned za EU a USA.⁶⁸

Navíc probíhají bilaterální konzultace a výměna informací mezi EU a Japonskem na straně jedné a Čínou, Ruskou Federací, státy Blízkého Východu a Afriky na straně druhé.

Agenda Vyrovnávání se sociálními výzvami je vyplněna velkým společným problémem japonské a evropské populace - stárnutím obyvatelstva. Od roku 2002 se scházejí na pravidelných konferencích přední specialisté, kteří se snaží nalézt možné cesty řešení tohoto problému a zároveň se navzájem inspirují. Oblasti, které zahrnuje program

⁶⁴ "Shaping our Common Future"- Action Plan for EU- Japan Co-operation, 2001, s. 5.

Podpora brzkého zavedení "Smlouvy o úplném zákazu jaderných testů" stejně tak, jako nátlak na všechny státy ohledně zmrazení všech nadcházejících testů, které by kolidovaly se vstupem této smlouvy v platnost. (vlastní překlad)

⁶⁵ viz http://www.kedo.org/au_history.asp (relativně stabilní)

⁶⁶ viz http://www.kedo.org/au_history.asp (relativně stabilní)

⁶⁷ Ueta, T.(2005) Evolution of Japan- Europe Relations since the End of the Cold War. Brusel: Peter Lang, s. 27.

⁶⁸ Cihelková, E. (2003)Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 236.

těchto konferencí jsou široké, například politika blahobytu a penzijní politika, zdravotnictví, zdravotní pojištění a podobně.

Jelikož se 10. summit konal pouze čtvrt roku po útoku na WTC, nemohla být opomenuta ani problematika mezinárodního terorismu. Oba aktéři mají s terorismem bohaté zkušenosti, pouze namátkou v EU Velká Británie (IRA) či Španělsko (ETA), v Japonsku pak nechvalně proslulý "Sarinový incident v metru" (*chikatetsu sarin jiken*), který spáchala sekta Óm Šinrikjó v Tokiu⁶⁹.

Obě strany se zavázaly předcházet a potírat terorismus. Ke splnění tohoto závazku bylo nutné zkoordinovat kroky, které povedou k potírání tohoto fenoménu tak, aby byly co možná nejúčinnější. Agenda boje proti terorismu se má od tohoto okamžiku stát tématem či předmětem jednání na jakémkoli relevantním mezinárodním fóru.

Hlavním takovýmto fórem má být OSN, kde se obě strany budou zasazovat o co nejlhádší a nejefektivnější přijímání konvencí a rezolucí zaměřených právě proti terorismu. Dalšími fóry ale může být např. i ASEAN, G8 apod.

Dalším prostředkem v boji proti terorismu může být vytvoření Zahrnující konvence OSN proti mezinárodnímu terorismu, která by zastřešovala dosavadní smlouvy přijaté touto institucí, a to včetně rezoluce přijaté takřka okamžitě po útocích z 11. září - tzv. "žádné útočiště pro teroristy" (*no safe haven for terrorists*), která zavazuje úřady smluvních států podniknout soudní kroky vůči teroristům okamžitě, jakmile se dozví o jejich působení na svém území.⁷⁰

Jakožto nástroj aktivního boje proti terorismu se jeví následující dvě společné aktivity:

*"Enhancing common efforts to stop the financing of terrorism, including freezing of funds and other financial assets of terrorists"*⁷¹

EU takto zmrazila bankovní účty či ukončila financování několika organizací, např.: IRA, GRAPO, ETA, teroristickému křídlu HAMASu a Palestinského osvobozenického džihádu.⁷²

⁶⁹ <http://religiousmovements.lib.virginia.edu/nrms/aums.html> (poměrně nestabilní) 8.5.2007

⁷⁰ viz http://www.unodc.org/unodc/en/terrorism_convention_overview.html (relativně stabilní)

⁷¹ "Shaping our Common Future"- Action Plan for EU- Japan Co-operation, 2001, s. 19.

Posilovat společné úsilí k zastavení financování terorismu, včetně zmražení fondů a jiných finančních aktiv teroristů (vlastní překlad)

Japonská vláda pak uskutečnila důležité kroky k zmražení fondů Usámy Bin-Ládina a na něj napojených osob podezřelých z terorismu.⁷³

*"Reinforcement of technical co-operation to developing countries for their capacity building in the field of counter terrorism"*⁷⁴

V této druhé oblasti bych rád upozornil na velice propracovaný Japonský asistenční program, který se specializuje na oblast Asie. Jeho hlavními body jsou imigrační politika, bezpečnost letového provozu, celní spolupráce, kontrola exportu, legislativní podpora a politika financování programů zaměřených proti terorismu. Cílem je podpora vytvoření fungující státní správy, která bude schopná sama o sobě aktivně čelit terorismu, a tak bude terorismus potírán méně násilnou cestou nežli např. různými vojenskými akcemi.⁷⁵

EU i Japonsko se jasně přihlásili ke snaze o mírové řešení tohoto problému oproti represí - existence stabilního prostředí totiž není tolik příznivá pro vznik teroristických skupin jako prostředí zmínané společenskými ale i ekonomickými přetřesy, které pak nutí obyvatelstvo přemýšlet i o tak krajní možnosti, jakou teror beze sporu je.

3.3 Ekonomické aspekty současného vztahu

Ekonomické vztahy Evropy s Japonskem byly přibližně až do sestavení Společného prohlášení o vztazích mezi Evropským společenstvím a Japonskem značně konfliktní.

Tyto konflikty byly způsobovány protekcionistickým přístupem obou stran. V případě Japonska byla na vině velice protekční domácí politika díky propojení výrobců s byrokratickými špičkami, kteří po dohodě s držiteli výrobních prostředků určovali politiku japonského Ministerstva zahraničního obchodu a průmyslu (Ministry of International Trade and Industry, MITI), které bylo hlavním hybatelem ve vyjednávání se zahraničními subjekty na poli mezinárodních ekonomických vztahů.

⁷² viz <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33208.htm> (relativně stabilní)

⁷³ viz <http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/terro0109/policy/campaign.html> (relativně stabilní)

⁷⁴ "Shaping our Common Future"- Action Plan for EU- Japan Co-operation, 2001, s. 19.

Posílit technickou spolupráci v oblasti tréninku specialistů na boj proti terorismu v rozvojových zemích (vlastní překlad)

⁷⁵ viz <http://www.mofa.go.jp/policy/terrorism/assist0306.html> (relativně stabilní)

Současná podoba ekonomického partnerství je ošetřena Akčním plánem pro spolupráci EU a Japonska. Hlavní myšlenkou ekonomické části tohoto dokumentu je fakt, že pokud chtějí oba aktéři zůstat vedoucími světovými ekonomickými centry, je nutné rozšiřovat a prohlubovat ekonomickou spolupráci vzájemným propojováním ekonomik oproti minulým snahám své trhy naopak ochraňovat.

Nejdůležitější platformou, která se zabývá ekonomickou spoluprací je tzv. "Kulatý Stůl Euro-japonského Ekonomického Dialogu" (*EU-Japan Business Dialogue Round Table*), kde se střetávají vrcholní představitelé 50ti nejvýznamnějších evropských a japonských firem, aby prodiskutovali nejdůležitější faktory ovlivňující obchodní aktivity a kooperaci.

Výsledkem jejich setkání jsou doporučení doručená přímo komisi a japonské vládě.⁷⁶

Dá se říci, že společné cíle artikulované během summitů do značné míry kopírují právě tato doporučení.

Oficiální fórum zabývající se společnými obchodními otázkami je pak tzv. "Dialog o přizpůsobovací reformě" (*Regulatory Reform Dialogue, RRD*). Dialog samotný probíhá jedenkrát za rok a jde o komunikaci oficiálních míst, které vždy zasílají druhé straně své návrhy na deregulaci tržního prostředí. Cílem těchto konzultací není okamžitá reforma vlastního prostředí ale spíše zdůraznění určitých témat, snaha "dostat" je do politické agendy protistrany.⁷⁷

V roce 2005 byla nejdůležitějším návrhem EU privatizace "Japonské Pošty" (*Japan Postal Service*), kterou se po dramatických událostech v japonském parlamentě (*Diet*) podařilo premiérovi Koizumimu prosadit.⁷⁸

Dalšími návrhy ze strany EU pak byla deregulace leteckého provozu a finančního sektoru, tak aby bylo umožněno zahraničním bankám dávat úvěry i na území Japonska, dále zlepšení procesu uznávání v případě lékařského a farmaceutického vybavení a revize standardů při kvalifikaci kvality výrobků ze dřeva.⁷⁹

⁷⁶ viz <http://www.eujapan.com/roundtable/background.html>. (relativně stabilní)

⁷⁷ viz <http://www.mofa.go.jp/region/europe/eu/overview/dereg0612.html>(relativně stabilní)

⁷⁸Sýkora(2006) J.: Koizumiho divadlo roku aneb historické drama o třech dějstvích. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 4-5.

⁷⁹ Viz <http://www.mofa.go.jp/region/europe/eu/overview/dereg0612.html> (relativně stabilní)

Hlavní japonské požadavky pak jsou stanovení ekvivalence mezi Japonskem užívaným systémem účetnictví GAAP a systémem *International Accounting Standards*, zrušení zákazu dovozu japonských masných produktů do EU, nové chemické regulace v EU a zjednodušení stálých a pracovních povolení.⁸⁰

V roce 1995 byl japonskou vládou oficiálně spuštěn "první deregulační plán", který měl za cíl eliminovat kritizovanou propojenost ekonomiky a politiky. Důvodem pro tento plán však nebyl velký úspěch evropské diplomacie, ale spíše stále se zhoršující stav japonské ekonomiky. Výše uvedené napojení politických špiček na podnikatele má za následek také vysokou míru klientelismu.

*"Vlády vydávaly peníze na kontroverzní projekty, na podporu neproduktivních firem, na subvencování zaostávajících odvětví a na udržování velkorysého sociálního systému."*⁸¹

Ve vzájemných ekonomických vztazích Evropa od tohoto plánu především očekávala snížení obchodní bilance, což se zatím potvrdilo pouze částečně. V roce 1992 dosáhl obchodní deficit nejvyšší hodnoty - 34,1 miliard ECU (japonské importy: 56,3 miliard ECU oproti evropským exportům v hodnotě 22,2 miliard ECU).⁸² V roce 1997 se deficit snížil na 23,2 miliard ECU (japonské importy: 59,2 oproti evropským exportům: 36,0 miliard ECU). Nicméně současná (data za rok 2005) bilance vzájemné ekonomické výměny opět rostou k hodnotám z roku 1992, nyní s deficitem 29,6 miliard ECU (japonské importy: 64,7 E miliard ECU oproti evropským exportům 43,6 miliard ECU).⁸³

Tento "zpětný ráz" je nejspíše možný připočíst na vrub rozšiřovacím vlnám. V roce 1995 proběhla čtvrtá vlna rozšíření, kdy přistoupilo Švédsko, Rakousko a Finsko. Tyto státy jsou vyspělé ekonomiky a měly s Japonskem vyrovnané obchodní vztahy. Navíc např. Švédsko mělo dokonce kladné saldo (566 milionu EUR v roce 1999).⁸⁴ Oproti tomu všechny země přijaté pátou vlnou rozšíření měly s Japonskem vzájemné

⁸⁰ EU proposals for regulatory reform in Japan, 2005.

⁸¹ Fárek, J.: *Ekonomika Japonska: strukturálními reformami k překonání stagnace*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s.

⁸² External and intra- European Union Trade Statistical Yearbook 1958- 2005.

⁸³ External and intra- European Union Trade Statistical Yearbook 1958- 2005.

⁸⁴ External and intra- European Union Trade Statistical Yearbook 1958- 2005.

obchodní vztahy značně deficitní. Nejmarkantněji je tento rozdíl patrný u malých zemí, které nemohou nabídnout dostatečně silnou škálu konkurenčních komodit - viz např. Malta (exporty do Japonska jsou 1074 mil. ¥, importy 13 461 mil ¥) či Kypr (exporty: 461 mil ¥, importy 42 945 ¥)⁸⁵

Co se cel týče, dá se říci že toto omezení je spíše silnější u japonských exportů do Evropy nežli naopak. Výrazně jsou zatíženy pouze některé specifické komodity, hlavně pak potraviny a organické produkty, jako například cukr, sušenky, sušený losos (důležitá surovina pro výrobu oblíbeného Sushi) a řezané dříví, kde je Japonci preferován dovoz ze Severní Ameriky.⁸⁶

Na druhou stranu EU ale nepoužívá tolik netarifních omezení. Hlavní odvětví omezovaná kvótami a certifikacemi jsou organické chemikálie, farmaceutika a lepidla. Tudíž bylo velice důležité zavedení tzv. MRA.

Velkou obtíží při pronikání Evropanů na japonské trhy bylo i jisté přehlížení japonským zákazníkem, který často i přes vyšší cenu preferuje domácí a obvykle kvalitnější výrobek, nežli méně důvěryhodný zahraniční. Toto specifikum bude pro evropské exportéry velice těžké překonat, ačkoli i na tomto poli se udál jakýsi progres. Za nástroj omezující tuto nedůvěru můžeme považovat "Úmluvu o vzájemném uznávání" (Mutual Recognition Agreement, MRA). Vyjednání této smlouvy bylo velice obtížné, negociace začaly v roce 1995, smlouva samotná vzešla v platnost v roce 2002.

V dnešní době ošetřuje MRA následující odvětví:

- Farmaceutika
- Chemický průmysl
- Elektronika
- Telekomunikační terminály

⁸⁵ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 240.

⁸⁶ Karasinska-Fendler, M(2005) Enlarged EU and Japan Facing the Global Trade and Economic Agenda. Brusel: Peter Lang, s. 195.

Cílem této dohody je umožnit exportérům získat certifikát na vyvážené zboží již v zemi původu komodity. Tím se odbourávají zdlouhavé procedury testování v zemi dovozu.⁸⁷

Tato dohoda pokrývá vývozy o celkové hodnotě 21 358 miliard EUR ročně a umožní tak ušetřit až 400 miliard EUR za dané období.⁸⁸

V roce 2004 byla na 13. summitu přijata úmluva rozšiřující rámec akčního plánu - "Kooperační rámec pro podporu oboustranných investic" (Cooperation Framework for Promotion of Japan- EU Two-Way Investment).

Dokument má dvě části. První se týká kontaktu institucí obou stran v otázkách deregulací. Zde se obě strany zavazují vést ohledně nových regulací vždy dialog a zvyšovat transparentnost již zavedených ale i nových regulací. Záměrem je, aby tyto regulace byly co možná nejsrozumitelnější obchodním kruhům a ty pak na ně mohly efektivně reagovat. Dalším cílem pak je spolupráce při vytváření standardů. Zde je záměr zcela jasný - nezavádět standardizaci primárně jakožto překážku zahraničním výrobkům, ale pouze jako určení minimální nutné kvality výrobku. Tomu mají napomoci 4 následující kroky:

- Mezinárodní harmonizace a obecné přijímání technických regulací a standardů
- Užívání MRA a s potenciální možností rozšířit jeho pole působnosti
- Poskytování cenných výzkumných dat ap. (např. data týkající se chování spotřebitelů, dále data shromažďovaná statistickými úřady. Nicméně tato data nesmí být jakkoli chráněná (např. tajnými službami, ale i osobní data ap.)
- vzájemné uznávání profesních kvalifikací⁸⁹

Druhá část se zabývá zlepšením investičního prostředí na obou stranách. Zde se v první řadě obě strany zavázaly spolupracovat na revizi daňových konvencí v této oblasti jak u členských států, tak Japonska a dále zajistit sociální bezpečnost spojenou s investicemi.

⁸⁷ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 232.

⁸⁸ Viz. http://ec.europa.eu/external_relations/japan/intro/mra.htm (relativně stabilní)

⁸⁹ Cooperation Framework for Promotion of Japan- EU Two-Way Investment

Nejdůležitější závazek pro Japonsko pak je vytváření prostředí otevřeného pro zahraniční investice, a to hlavně zavedením 24ti hodinového provozu hlavních přístavů a brzké přijetí Konvence o usnadnění mezinárodního námořního provozu, dále revize obchodního zákona a implementace "psané odpovědi" a zjednodušení procedury založení firmy pro zahraniční podnikatele.

Nejspíš nejdůležitější závazek EU je vytvoření jednotného patentního systému pro celou Unii.⁹⁰

Samotné přímé investice do Japonska od roku 1990 narůstají a to signifikantě do roku 1997, kdy vnitroeconomická situace v Japonsku dovolila evropským investorům prosadit se. Hodnota PZI za rok 2004 byla 3858 miliónů EUR pro toky z Japonska do EU a 8166 miliónů EUR z EU do Japonska. Nicméně tyto hodnoty v současné době značně kolísají, od roku 2001 můžeme pozorovat významný pokles PZI do Japonska, ten se částečně zotavil v roce 2003, ale od roku 2004 pokračuje další pokles. Křivka PZI z EU do Japonska má tvar podobný sinusoidě.

Dlouhodobě činí PZI z unie do Japonska přibližně 2 procenta veškerých kumulovaných investic. Japonské investice do EU mají výraznou sestupnou tendenci, a to i přes meziroční nárůst o jednu miliardu EUR mezi roky 2003 a 2004.

Od roku 2000 do roku 2004 byl totiž zaznamenán pokles japonských PZI do EU o 76 procent.⁹¹

Hlavním důvodem tohoto kolísání je zlepšující se investiční prostředí v ČLR (včetně Hong Kongu), kam proudí značná část investic obou aktérů.

Japonsko i státy EU si uvědomují, že jediná možnost jak si v dnešním ekonomickém prostředí udržet vedoucí postavení je skrze inovaci výrobních procesů ale i vývoji zcela nových technologií. Proto se již v akčním plánu rozhodli podporovat různé vědecké projekty ale i popularizaci moderních technologií mezi nejširším obyvatelstvem.

Příkladem může být mezinárodní program ITER, který vznikl již v roce 1985 jakožto projekt namířený na mírové využití jaderné energie. Jde o

⁹⁰ Cooperation Framework for Promotion of Japan- EU Two-Way Investment

⁹¹ European Union Foreign Direct Investment Yearbook 2006: Data 1999- 2004

zcela unikátní projekt, kdy energie bude získávána opačným procesem nežli štěpením jádra - fúzí atomů.

Původními partnery jsou Kanada, Ruská federace, Japonsko a Euroatom za EU. V roce 2003 se pak připojili Spojené státy, Čína, Jižní Korea a Indie.⁹² Obdobného významu se pak jeví "Iniciativa pro posílení ochrany duševního vlastnictví v Asii" (Japan - EU Joint Initiative for the Enforcement of Intellectual Property Rights in Asia).

Důvodem pro vytvoření takovéto aktivity je velice vysoká míra pirátství v Asii. Často se s nadsázkou mluví o tzv. "One-copy Country", tedy zemích, ve kterých existuje pouze jediná legální kopie daného programu či produktu, zbytek poptávky se pak kopíruje právě z tohoto jediného exempláře. Dlouhou dobu byla za takovouto typickou zemi označována Čína, kde z čistě historických důvodů na takovémto chování nebylo shledáváno nic špatného.⁹³

Proto se Japonsko a EU snaží dohodnout na společném postupu v boji proti pirátství. Hlavními nástroji má být výměna informací a společné projekty, což znamená, že je výhodnější spolupracovat na jednom společném projektu, nežli na více samostatných.⁹⁴

⁹² Viz. http://www.iter.org/a/index_nav_1.htm (relativně stabilní)

⁹³ Fuerst, R.: Strategické partnerství EU-ČLR: Příležitost, skutečnost a eufemismus. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 19.

⁹⁴ Japan- EU Joint Initiative for the Enforcement of Intellectual Property Rights in Asia, 2004.

4. Bilaterální vztah EU - Čína

韓

國

4.1 Stručně historický vývoj tohoto vztahu

První oficiální diplomatické styky mezi ČLR a zeměmi ES byly navázány v květnu 1975, kdy Čínu navštívil evropský komisař Christopher Soames. Téhož roku v září zřídila ČLR diplomatickou misi v Bruselu⁹⁵. Další vztahy měly zatím převážně ekonomický charakter.

Hlavním důvodem navázání styků byla normalizace pozice ČLR v mezinárodním systému po návštěvě prezidenta Nixona v ČLR v roce 1971. Samotné zájmy ČLR o Evropu byl dvojího druhu - jelikož USA uvalilo embargo na ČLR, ta musela získávat jak zbraňové systémy, tak i jiné technologie v jiných zemích. Od roku 1960 ale dochází k Rusko - Čínské roztržce, která uvalila ČLR do izolace. Navíc díky eskalujícímu napětí mezi SSSR a ČLR bylo v Čínském zájmu podporovat integrační hnutí v Evropě jak na platformě EHS, tak NATO. Spojují se zde tedy zájmy ekonomické se strategickými.

V roce 1978 byla podepsána dohoda o ekonomické spolupráci. V roce 1979 vyhláší Deng Xiaoping tzv. politiku "otevřených dveří" a zavádí model Zvláštních ekonomických zón (ZEZ). Jde o území se speciální formou samosprávy, kde neplatí poučky marxistické politické ekonomie.

V roce 1980 jsou pak vytvořeny první 4 ZEZ - v Shenzhen, Zhuhai, Shantou (provincie Guandong) a Xianmen (provincie Fujian). Jejich poloha byla velice pečlivě zvážena tak, aby se nacházely v blízkosti Hong Kongu, Macaa, Taiwanu a oblasti jihovýchodní Asie - oblastí s progresivně se vyvíjejícími ekonomikami.⁹⁶

Toto uvolňování ekonomických svobod v určitých oblastech pokračovalo roku 1984, kdy bylo prohlášeno 14 významných měst na pobřeží za tzv. "otevřená města" pro zahraniční investice. V roce 1980 zavádí ES vůči ČLR Všeobecný systém preferencí.⁹⁷

Roku 1984 došlo k prvním konzultacím o základech politické spolupráce. V květnu 1985 zřizuje ES v Číně speciální komisi a v roce 1988 dokonce Komise otevírá svou kancelář v Pekingu.

⁹⁵ Dent, Ch. M.(1999) The European Union and East Asia: An economic relationship, Londýn: Routledge,s. 135.

⁹⁶ Dent, Ch. M.(1999) The European Union and East Asia: An economic relationship, Londýn: Routledge,s. 136.

⁹⁷ Cihelková, E. (2003)Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 508.

Dále v roce 1985 uzavírá je uzavřena Obchodní a kooperační smlouva mezi ES a Čínou (*EC- China Trade and Co-operation Agreement*). Tato smlouva je dodnes základním kamenem bilaterálních vztahů.⁹⁸

Ve též roce vzniká plán na restrukturalizaci zahraničního obchodu, který poskytuje více svobod regionálním autoritám a prohlubuje vazby jak na místní správu, tak i mezi producenty statků a jejich distributory.⁹⁹

Jenže slibně se vyvíjející konexe jsou přerušeny v roce 1989- jde o reakci na brutální potlačení demonstrace ze 4. června na Náměstí nebeského klidu (*Tiananmei*).

S krátkodobým přerušením vztahů přichází taktéž sankce týkající se evropského zbraňového exportu do ČLR. Tyto sankce jsou jediným mementem, které zbylo jakožto varování před jakýmkoli snahami hodnotit ČLR jinak, než jako totalitní stát.¹⁰⁰

Totíž již v říjnu 1990 rozhodla Evropská rada a Evropský parlament o obnovení bilaterálních styků a vrátili Čínu na seznam zemí vhodných k plánované spolupráci od roku 1992.

Širší politický dialog mezi EU a Čínou byl navázán formou dopisů v červnu 1994, kdy EU uznala Čínu jako nově se utvářející mocnost na mezinárodní scéně. Tato aktivita se dále rozvinula v pravidelně konané schůzky na různých úrovních.

I přes nezpochybnitelně nedemokratický charakter režimu ČLR zůstával obrovský trh stále konstantně atraktivní. Aby byly narušeny vzájemné vztahy natolik, že by mohlo dojít k nějakým dlouhodobějším ekonomickým sankcím, by nejspíše muselo dojít k nějaké další obdobné akci jako byl Tiananmeinský incident.

První dlouhodobou strategii pro rozvoj vztahů mezi EU a Čínou přijala Komise v dokumentu z roku 1995 - *A Long Term Policy for China- Europe Relations*. Zde je artikulována důležitost ČLR pro Evropu a vyjmenována řada oblastí, kde mají oba subjekty společné zájmy. O jeden rok později byl započat dialog o lidských právech, který ČLR v roce 1997 přerušila, jelikož Dánsko a dalších devět zemí EU iniciovalo kritickou rezoluci OSN, nicméně již koncem téhož roku byla jednání navázána tam, kde se před tímto incidentem zastavila. Tato pauza a celá otázka konfrontace v OSN se z hlediska vzájemných vztahů ukázala jako velmi

⁹⁸ http://ec.europa.eu/external_relations/china/intro/index.htm (poměrně stabilní)

⁹⁹ Dent, Ch. M. (1999) *The European Union and East Asia: An economic relationship*, Londýn: Routledge, s. 137.

¹⁰⁰ Fuerst, R.: *Strategické partnerství EU-ČLR: Příležitost, skutečnost a eufemismus*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 14.

plodná. Vedlo to totiž k ustavení platformy, na které mohly a můžou být projednávány problémy spojené s problematikou nedodržování lidských práv čínským režimem.¹⁰¹

V roce 1998 rozhodla Evropská Komise posílit vztahy s ČLR a zadala vypracovat strategický dokument *Building a Comprehensive Partnership with China*. V tomtéž roce se ještě uskutečnil první summit mezi EU a ČLR v Londýně.

Od této doby se začaly vztahy s ČLR dělit na tři části:

- politický dialog, včetně problematiky lidských práv
- ekonomické a obchodní vztahy
- programy podporující spolupráci na různých úrovních, především spolčené vědecké projekty ap.

V pozdějším vývoji je tento přístup zachován a je možné spatřovat snahy spíše strategii rozvíjet a prohlubovat nežli měnit.

4.2 Podoba současného Politického partnerství

Základní premisou politických vztahů EU k ČLR je zásada *Engagement and Partnership*.¹⁰² Od konce studené války je zejména pro Evropu velice příznačný zájem o reformní Čínu i o její institucionální a sociální rozvoj.

*"Do tohoto rámce spadá úsilí o dialog o lidských právech, vzdělání, podpora experimentů s místními volbami, ekologie, školení personálu v oblasti justice a vězeňství, expertní pomoc při zavádění pravidel WTO a další."*¹⁰³

Dle této teorie pak bude ČLR skrze vzájemnou závislost lépe zvladatelná, ale hlavně spoluodpovědná za vytváření a následné vymáhání standardů v mezinárodních vztazích, mezinárodním obchodu a dalších oblastech.

Kromě začleňování ČLR do struktur mezinárodního prostředí má EU zájem navázat s Čínou spolupráci ve dvou důležitých oblastech dnešních mezinárodních vztahů, částečně vzájemně spojených - ve snaze bojovat proti terorismu a proti chudobě ve třetím světě (hlavně Africe), kde má ČLR značný vliv.¹⁰⁴

Je dosti sporné, do jaké míry se hodlá ČLR zapojovat do lepšího, přehlednějšího mezinárodního prostředí. Zatím se spíše zdá, že hodlá prosazovat své vlastní

¹⁰¹ http://ec.europa.eu/external_relations/china/intro/index.htm (poměrně stabilní)

¹⁰² EU-China: Closer partners, Growing Responsibilities

¹⁰³ Fuerst, R.: Strategické partnerství EU-ČLR: Příležitost, skutečnost a eufemismus. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 8.

¹⁰⁴ EU-China: Closer partners, Growing Responsibilities

zájmy pomocí podobných politických provolání. Zcela jasně se tato tendence projevila v případě Súdánu a čínského odmítnutí rezoluce o genocidě v této africké zemi. Hlavním důvodem, proč se tak stalo, je podle mnohých analytiků ropa a s ní spojené investice ČLR do Súdánu.¹⁰⁵

Navíc pro Peking bylo připojení se k tažení proti terorismu výhodné v tom, že mohl své vnitřní problémy řešit pod záštitou společných cílů mezinárodní protiteroristické koalice. ČLR sice podpořila rezoluci OSN proti terorismu a ani neprotestovala proti zásahu USA v Afghánistánu. Pomáhala také diplomaticky se spoluprací s Pákistánem, ve kterém se často teroristické buňky skrývají.¹⁰⁶

Musíme ale vidět i druhou stranu mince. ČLR často využívá rétoriky boje proti terorismu ve vlastním politické likvidaci nepohodlných skupin, jako např. muslimských Uyghurů v oblasti XinJiang. Poté, co se země přidala na stranu mezinárodní protiteroristické koalice, změnila klasifikaci Uyghrů z "*etnických separatistů*" na "*...napojené na mezinárodní síť teroristů*" a zažádala o mezinárodní podporu v řešení tohoto problému.¹⁰⁷

EU apeluje na ČLR, aby více rozvíjela konzultace ve společném boji proti terorismu a dále více se zapojovala v regionálních fórech jako je např. ASEAN právě v tomto směru.¹⁰⁸

Jakožto další cíl politiky "zapojování" můžeme spatřovat snahu o stabilizaci vnitřního politického napětí v Číně, které je způsobováno mnoha faktory. Významnou roli hrají ekonomické reformy, nastartované již více než před 20 lety Teng Xiaopingem. Tyto reformy umožnily rapidní ekonomický růst čínské ekonomiky, nicméně zároveň způsobují stále se prohlubující ekonomické rozdíly mezi obyvatelstvem. Ty jsou hlavně mezi střední třídou a nižšími příjmovými třídami obyvatelstva obrovské, v Evropě takřka nepředstavitelné, srovnatelné snad leda s neutěšeným stavem dělnictva z počátku průmyslové revoluce. Problémy existují v oblastech školství a zdravotnictví. Dalším problémem způsobeným rapidní industrializací je zhoršující se životní prostředí.

Evropská Unie se tudíž snaží pomáhat hlavně formou rozvojové asistence (*Official Development assistance, ODA*). Tato rozvojová pomoc je pak namířena

¹⁰⁵ McDoom, O.: China's Interests in Sudan Bring Diplomatic Cover in Reuters 17.12.2005
<http://www.globalpolicy.org/security/issues/sudan/2005/1217cover.htm> (poměrně nestabilní) 3.4.2007

¹⁰⁶ McDoom, O.: China's Interests in Sudan Bring Diplomatic Cover in Reuters 17.12.2005
<http://www.globalpolicy.org/security/issues/sudan/2005/1217cover.htm> (poměrně nestabilní) 3.5.2007

¹⁰⁷ Viz <http://web.amnesty.org/library/index/engasa170102002> (poměrně nestabilní) 3.5.2007

¹⁰⁸ EU-China: Closer partners, Growing Responsibilities

dvojím směrem - na systémové programy a na programy individuálního charakteru (sem patří např. lidská práva či otázka osobních svobod obecně).

Oblast systémová zahrnuje např. boj proti změnám klimatu a znečišťování přírody, způsobené nešetrnými průmyslovými praktikami, neefektivním využíváním neobnovitelných zdrojů, ale i rostoucími nároky čínského obyvatelstva (např. rapidní nárůst automobilové dopravy). Od roku 2005 poskytuje EU tzv. asistenci při vytváření regulativních odborných dovedností - jde tedy hlavně o expertisy v zákonodárné problematice s cílem vyškolit schopné tvůrce legislativy.¹⁰⁹

Programy individuálního charakteru rozumím programy zamířené na zlepšení postavení obyvatelstva. Jde o Evropou artikulovaný cíl podpořit přechod ČLR k otevřené a pluralitní společnosti, a to plošně na celém území ČLR (největší problémy přetrvávají v Tibetu a XinJiangu).

Toho chce EU dosáhnout podporou zdůrazňování nutnosti zavádění obecných (západních) hodnot, jako je například svoboda projevu, shromažďování či plné náboženské svobody.

Mnohem důležitější se pak jeví snaha EU o osvětu u samotného obyvatelstva, kde se snaží vysvětlit důležitost vlastního sebeuvědomění si lidských práv.¹¹⁰

Nicméně právě v této otázce mohou sehrát svou roli značné kulturní rozdíly v chápání práva v Evropě a Asii. Základní odlišností je už samotné vymezení práva jedince, kdy v čínském civilizačním okruhu je toto chápáno kolektivisticky, jakožto právo v rámci hierarchie společnosti. Člověk nalezne spravedlnost pouze skrze harmonické konání v souladu se zbytkem společnosti - to znamená přijmout těžký úděl i v případě nespravedlivých soudů. Toto samozřejmě primárně platí pro klasické čínské právo, nicméně ačkoli v historii prošlo několika revizemi, stále v podvědomí lidí zůstává tento způsob uvažování aktuální.¹¹¹

Od roku 1995 působí v ČLR agentura ECHO (*European Community Humanitarian Aid Office*), která poskytla již více než 23 milionů EUR na podporu různých humanitárních projektů.¹¹²

¹⁰⁹ EU-China: Closer partners, Growing Responsibilities

¹¹⁰ EU-China: Closer partners, Growing Responsibilities

¹¹¹ Tomíšek, M.(2004)Dějiny Čínského práva, Praha: Academia, s. 14- 36.

¹¹² http://ec.europa.eu/echo/field/china/index_en.htm (poměrně stabilní)

Oficiální dialog zaměřený na lidská práva pak funguje od roku 1996 (s přestávkou v roce 1997). Přesto s jeho průběhem není komise příliš spokojená. Hlavní problémy pak lze shrnout do 3 bodů:

- dialog je příliš obecný, měl by být zaměřen více na konkrétní výsledky
- málo flexibilní. Mělo by dojít k většímu prolínání se semináři a podskupinami zabývajícími se touto problematikou
- málo koordinovaný s humanitární pomocí jednotlivých členských států¹¹³

Nicméně EU není v rámci tohoto dialogu oprávněna činit na ČLR jakýkoli nátlak, uvalovat za porušení lidských práv v ČLR sankce ani jejich pokrok nepodmiňuje nějakými obchodními výhodami nebo politickými ústupky.¹¹⁴

Za určitý pokrok můžeme považovat fakt, že ČLR již nereaguje tak podrážděně na výtky o nedodržování lidských práv ze strany EU (např. oproti výtkám USA) a nepovažuje je za zasahování do vnitřní politiky státu či dokonce za rozvracení státního zřízení. Navíc v rámci vnitřní i zahraniční politiky zařadila rétorické obraty jako "vláda zákona" či "lidská práva", které se objevují i v novelizované podobě Ústavy ČLR.¹¹⁵

Jako jediný možný nástroj jak působit na ČLR v různých oblastech, nicméně primárně právě v problematice lidských práv se pak jeví tzv. embargo na prodej zbraní do ČLR.

Toto embargo bylo reakcí EU a USA po nechvalně proslulém zásahu čínského establishmentu proti demonstrantům na Náměstí nebeského klidu (*Tienanmen*) v červnu 1989.

ČLR k tomuto embargu zastává zcela jasné stanovisko:

*"The Eu Should lift its ban on arms sales to China at an early date, so as to remove barriers to greater bilateral cooperation on defence industry and technologies."*¹¹⁶

Čína potřebuje dohnat zaostávání své výzbroje za vyspělými armádami světa. Nakupovat potřebuje hlavně sofistikované technologie (naváděcí systémy, radary,

¹¹³ EU-China: Closer partners, Growing Responsibilities

¹¹⁴ Fuerst, R.: Strategické partnerství EU-ČLR: Příležitost, skutečnost a eufemismus. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 8.

¹¹⁵ Fuerst, R.: Strategické partnerství EU-ČLR: Příležitost, skutečnost a eufemismus. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 9.

¹¹⁶ China's EU policy paper, 2003, *není číslováno*.

Eu by měla v brzké době zrušit svůj zákaz prodeje zbraní Číně, aby odstranila překážky k větší bilaterální spolupráci v obranném průmyslu a technologiích (vlastní překlad)

ponorky, řízené střely, stíhačky, helikoptéry a software) a také snížit svou závislost na ruských vojenských dodávkách.¹¹⁷

Evropa ale není v postoji k embargu jednotná. Hlavně noví členové EU jsou dosti skeptičtí k rušení embarga - v jejich případě nehraje vidina otevření trhů pro vývozce zbraní až takovou roli. Hlavními determinantami pro ně je zkušenost s totalitními režimy a často silné vazby na Spojené státy, které jsou velkým odpůrcem rušení embarga.

Největšími zastánci odstranění embarga je pak Německo, Francie a Itálie, kteří se snaží působit na komisi a další orgány právě ve věci zrušení embarga.

V roce 2004 se po tlaku německého kancléře Schroedera a prezidenta Chiraca vyjádřil komisař pro Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Javier Solana v tom smyslu, že EU bude pokračovat v cestě ke zrušení embarga - ovšem neuvedl přesné datum.¹¹⁸

Hlavním argumentem pro zrušení embarga, kromě ekonomických důvodů je tzv. Kodex pro export zbraní (*code of conduct*), platný od roku 1998. Tento kodex je nicméně dobrovolný a navíc jeho vymezení je zaměřeno hlavně na tradiční, konvenční zbraně, o které nemá ČLR zájem. Kodex by měl vytvářet pravidla pro export zbraní, kdy bere na zřetel i politické upořádání cílového státu, dodržování lidských práv, další reexport zbraní a podobně.

Vyvstává pak potíž vývozu tzv. "dual-use" technologií - tedy systémů, které mohou být za určitých modifikací užity jako zbraně. Tato kategorie je dosti vágně definována a řadě exportérů se ji s větším či menším úspěchem daří obcházet.¹¹⁹

Na druhé straně Evropský Parlament ve své Výroční zprávě k SZBP z roku 2005 jasně (431 poslanců pro a 85 proti) odmítá zrušení embarga za současné situace a toto stanovisko také zasílá Radě.¹²⁰

Nakonec bylo od zrušení embarga v krátkém časovém horizontu upuštěno a to ze dvou důvodů. Prvním byla zostřující se rétorika ČLR vůči Čínské republice na Taiwanu. V roce 2005 byl v ČLR prosazen tzv. "Zákon o odpadlictví", který je přímou reakcí na taiwanské referendum o možném osamostatnění. Tímto

¹¹⁷ Fuerst, R.: Strategické partnerství EU-ČLR: Příležitost, skutečnost a eufemismus. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 8.

¹¹⁸ Fuerst, R.: Strategické partnerství EU-ČLR: Příležitost, skutečnost a eufemismus. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 8.

¹¹⁹ Casrini, N.(2005) The Evolution of the EU-China relationship: from constructive engagement to strategic partnership, Paříž: European Institute for strategic Studies, s. 31.

¹²⁰ Casrini, N.(2005) The Evolution of the EU-China relationship: from constructive engagement to strategic partnership, Paříž: European Institute for Strategic Studies, s. 32.

zákonem ČLR vyhlásila odhodlání v takovém případě užít i síly k udržení územní integrity.

Druhým důvodem jsou závazky USA na Dálném východě a hlavně právě k Taiwanu. Ačkoli se představitelé USA vyjádřili v tom smyslu, že v případě taiwanských provokací (vyhlášení nezávislosti) nezasáhnou v eventuelní krizi vojensky ale pouze např. formou dodávek zbraní, nehodlají riskovat možnost, kdy by američtí vojáci byli vystaveni hrozbě bojovat proti čínským vojákům vyzbrojeným moderními evropskými zbraněmi.¹²¹ V roce 2004 Kongres vydal zákon, který uvaluje specifické restriktce na společný vývoj zbraní se státy, které exportují zbraně do ČLR.

Z vnitroeurospkého hlediska k nezrušení embarga přispěla i značná rozpolcenost v rámci politických stran jednotlivých členských států. Např. v Německu přijal 28. října 2003 Bundestag rezoluci odmítající export zbraní do ČLR. Pro tuto rezoluci se vyjádřila velká část Schroederových sociálních demokratů a všichni Zelení, kteří se tehdy podíleli na koaliční vládě.¹²²

Otázka odstranění embarga nicméně nebyla odsunuta a nadále je důležitou částí vzájemných vztahů.

Na geografickém území Číny existuje několik rozdílných systémů státní správy. Jde především o dvě entity: Čínskou republiku (Taiwan) a Čínskou Lidovou Republiku - tzv. pevninu a dále zvláštní vztah pevninské Číny k Hong Kongu a Macau. Jelikož vnitropolitické rozmišky mezi těmito celky dosti značně ovlivňují vztahy dalších aktérů k Číně jako celku, rozhodl jsem se touto problematikou zde zabývat.

V současné době je dalšími stranami vzhledem k Číně přijímána tzv. *"politika dvou systémů, jedné země"*. Tento systém vytvořil Deng Xiaopingem v 80. letech předpokládá sjednocení Číny do jednoho celku s tím, že si tyto později připojené státy zachovají svůj ekonomický ráz, zatímco pevnina zůstane socialistickou. V případě Taiwanu se dokonce předpokládalo, že by si mohl zachovat svou vlastní armádu, ale např. vnější vztahy by byly společné.

Tímto způsobem je dnes k ČLR připojen Hong Kong a Macao.

¹²¹ Jacobson, L.(2004) Taiwan's Unresolved Status, Helsinki: The Finnish Institute for Interantional Affairs, s. 54.

¹²² Casrini, N.(2005) The Evolution of the EU-China reationship: from constructive engagement to strategic partnership, Paříž: European Institute for Strategic Studies, s. 32.

Hong Kong byl ČLR navrácen 1.7.1997 po 99 letech britské vlády nad tímto územím. ČLR se v rámci jednání o navrácení území ve Společné dohodě (*Joint Declaration*) zavázala, že bude k Hong Kongu přistupovat jako k Zvláštní samosprávné oblasti (*Special Administrative Region, SAR*). Hong Kong si dodnes udržel na asijské poměry zcela nevídanou úroveň svobody projevu, vyznání a shromažďování, což často vytváří střety s představiteli ČLR.

Ve Společné dohodě byly také sjednány podmínky nového volebního systému, který se často stává terčem různých kritik, hlavně ze strany Taiwanu, který je tímto vývojem varován před nenechavými snahami Pekingu fakticky ovládat politické dění ZSO.¹²³

Vztahy EU a Hong Kongu se opírají o strategický dokument Evropská Unie a Hong Kong: za 1997 (*The European Union and Hong Kong: Beyond 1997*). Hlavní náplní této úmluvy je naplňovat vztahy v těch oblastech, ve kterých Hong Kongu zůstala vlastní autonomie na Peking.

Nejmarkantnějším problémem je právě asertivita Pekingu v prosazování své vize v státním uspořádání Hong Kongu. Evropská reakce proti těmto snahám je dosti vágní. Je možné rozeznat záměr nezhoršit vzájemné vztahy s ČLR, či snad dokonce nevytvořit nějaký blok v těchto vztazích právě kvůli Hong Kongu.¹²⁴

Vztahy EU a Macaa nejsou tak významné jako vztahy s Hong Kongem - Macao se dá považovat hlavně za turisticky zajímavý cíl, jeho ekonomická i politická důležitost je pro Evropu malá.

Problematika Taiwanu je mnohem širší. EU uznává tzv. "Politiku Jedné Číny" (*One China Policy*), což v praxi znamená, že se státem, který uzná jednu entitu přeruší ta druhá automaticky své oficiální vztahy. V případě uznání obou entit jedním aktérem by to znamenalo rozdělení čínského území, což je pro obě "čínská území" nepředstavitelné.¹²⁵

Samotný vztah ČLR a Taiwanu by se dal charakterizovat slavným Hesburghovým přirovnáním o dvou škorpiínech v lahvi. To je způsobeno jak ekonomickou provázaností, tak i vojenským patem, kdy důležitým spojencem Taiwanu je USA.

¹²³ Fuerst, R.(2004)Tchaj-wan. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s 19.

¹²⁴ Van der Geest, W.(2007) Why EU Should Care about Hong kong, Hong Kong: The Hong Kong Journal.

¹²⁵ Jacobson, L.(2004)Taiwan's unresolved status, Helsinki: The Finnish Institute of International Relations, s. 19.

Politika "jedné země, dvou systémů" není pro Taiwan akceptovatelná, znamenala by totiž přerušení integrity státu odvozované již od tzv. revoluce deset-deset-jedenáct a uznání vítězství Komunistické strany Číny v občanské válce.

Evropa k tomuto konfliktu zastává zcela jasné stanovisko - jediné možné řešení je mírovou cestou.¹²⁶

Vykonávaná politika EU k Taiwanu není politického charakteru, ale zaměřuje se na výměnu v oblasti kultury, vědy, vzdělání a ekonomie.

Pro tyto aktivity ustavila EU v roce 2003 Evropskou ekonomickou a obchodní kancelář (European Economic and Trade Office, EETO) a dále se snaží posilovat vzájemné styky s představiteli Taiwanu.¹²⁷ Nicméně tato aktivita je do značné míry ovlivňována ČLR, která negativně působí na členské státy EU. Ty pak pod pohrůzkou ekonomických opatření ČLR nevydají, či působí obstrukce při vydávání víz představitelům Taiwanu.

4.3 Ekonomické aspekty současného vztahu

Ekonomické vztahy s čínskými územími získaly zcela nové kvality s jejich vstupem do WTO, který EU velice silně podporovala. Stalo se tak v roce 2001, kdy ČLR vstoupila jakožto řádný člen a Taiwan pouze jako ekonomická entita. Taiwan navíc s ohledem na přání Pekingu vstoupil o den později.

Vstup ČLR přinesl mnohé výhody, ale i nevýhody, které s členstvím v této organizaci souvisí. Na jedné straně to povede k možnému růstu zahraničního obchodu, na straně druhé ale bude existovat účinnější nástroj, jak tlačit na ČLR aby opustila protekcionistickou politiku.

Samotný zájem Číny o WTO byl motivován její snahou o rozšíření přístupu na světový trh a rušení cel a kvót na Čínské exporty, zejména produkce pracovně náročných oborů zpracovatelského průmyslu. V této oblasti má totiž ČLR značnou výhodu díky levné pracovní síle žijící převážně na venkově.¹²⁸

Dalším faktorem může být stimulace dalšího přílivu zahraničních investic. Ty do značné míry pozitivně stimulují ohromný ekonomický růst - PZI může

¹²⁶ EU-China: Closer partners, Growing Responsibilities

¹²⁷ http://ec.europa.eu/external_relations/taiwan/intro/index.htm (poměrně stabilní)

¹²⁸ Fárek, J.(2002) Čína ve světové obchodní organizaci. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 20-21.

představovat 1,5 až 2 procenta meziročního růstu, který se dlouhodobě drží kolem 9 procent ročně.¹²⁹

Získávání zahraničních technologií či podnikatelského know-how je třetím důležitým motivem pro vstup do WTO.

Jakožto důsledek členství ČLR ve WTO vyplývají 4 okruhy závazků, které především eliminují problém protekcionismu čínské ekonomiky.

Především šlo o otevření prakticky všech hospodářských sektorů pro zahraniční kapitál (včetně dříve uzavřených, jako např. telekomunikace či striktně omezených, např. bankovníctví).

Dále je důležité odstranění subvencí státním podnikům a postavení soukromého podnikání na stejnou rovinu se státním sektorem.

S tím souvisí odbourávání kvót a netarifních bariér na dovoz zboží a diferencované snižování cel.

Posledním závazkem je pak chránit práva duševního vlastnictví, zrušit požadavek určité výše tuzemského komponentu u firem se zahraniční majetkovou účastí a povolit zahraničním firmám zřizovat vlastní distribuční sítě, aniž by musely operovat přes čínské zprostředkovatele¹³⁰

Ačkoli ČLR proklamuje, že opravdu zavádí tyto závazky do praxe, situace je mnohem složitější. Například vývoj cel má klesající tendenci - celková hodnota cel klesla z 11 % roku 2003 na 10,4 % o dva roky později. Od roku 2005 pak dochází ke snižování na 9,3 % s tím, že cla na strojírenské produkty by se měly pohybovat mezi 5 až 10 procenty.¹³¹ Původní hodnota cel přitom v roce 2000 byla 25%.¹³²

Přesto tyto kdysi vysoké celní sazby bývají často nahrazovány jinými opatřeními. Jde například o nutnost získat certifikaci výrobků (platné například pouze v určité provincii), dovozní licence, množstevní kvóty apod. Potíž je také v tom, že čínské standardy se velice často liší od mezinárodních standardů.¹³³

Tato omezení jsou také jedním z důvodů velkého deficitu, který Evropský zahraniční obchod vzhledem k ČLR vykazuje. Schodek činil v roce 2005 více než 106 miliard EUR (Exporty EU: 51,8 miliard EUR, Import do EU: 158,0 miliard.

¹²⁹ Fuerst, R.(2005)Čína na cestě od izolacionismu k plíživé globalizaci. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 16.

¹³⁰ Fárek, J.(2002) Čína ve světové obchodní. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 21.

¹³¹ <http://www.china.org.cn/english/features/China2004/107007.htm> (relativně nestabilní) 5.5.2007

¹³² Closer Partners, Growing Responsibilities: A Policy Paper on EU-China Trade and Investment

¹³³ Fuerst, R.(2007) Strategické partnerství EU-ČLR: Příležitost, skutečnost a eufemismus, Praha. Ústav mezinárodních vztahů, s 12.

EUR)¹³⁴ Dalším důvodem je pak přesycenost vlastního čínského trhu a tudíž malá šance evropských exportérů prodat svůj produkt v konkurenci domácích výrobců. Zboží, které ČLR vyváží do Evropy jsou obecně výrobky, které jsou náročné na pracovní síly (např. textil, strojírenství apod.), evropské exporty pak představují tzv. "kapitálově náročné" výrobky (např. chemický průmysl). V tomto trendu ale v posledních letech dochází ke změně, kdy ČLR se snaží konkurovat právě v odvětvích, ve kterých je nutné vysoká míra kvalifikace i technologické znalosti. Fixní náklady však nadále zůstávají i přes nutnost vyškolení pracovníků nízké a to díky levné čínské pracovní síle. Příkladem může být výroba telekomunikačních zařízení a počítačů. Tato dvě odvětví vykazují meziroční nárůst 20-30 procent, celkově představují tyto exporty již více než 20 procent exportů ČLR do EU.¹³⁵

Důsledkem velice levné pracovní síly a pro evropské výrobce *dumpingových* cen, za které jsou čínské produkty prodávány, je neochota udělit ČLR statut tržní ekonomiky (Market Economy Status). Ačkoli se ČLR se svým vstupem do WTO zavázala, že se po dalších 15 let bude její ekonomika netržního charakteru (non-market economy), vyvíjí nyní aktivity po revizi tohoto závazku.

Udělení statutu je pro ČLR nesmírně důležité - jakmile jej získá, povede to k odstranění mnoha omezení, které zatím čínské exportéry trápí. V jádru je problém v tom, že výrobní podmínky v ČLR jsou nahlíženy optikou dalších, takzvaných srovnatelných států, které také nemají statut tržní ekonomiky. Nicméně ČLR upozorňuje na fakt, že srovnávání s jinými státy není přesné - fixní náklady na výrobu v těchto státech jsou mnohem vyšší než v čínských poměrech, což se promítne do ceny výrobku, která je ale pak ale takovýmto srovnáním považována za *dumpingovou* a jako proti takové mohou další státy zavádět obranná opatření.¹³⁶ Čína je právě největším cílem takovýchto opatření v globální ekonomice. Mezi lety 1995 - 2004 zavedla EU proti ČLR 52 antidumpingových opatření (*Anti-Dumping Duty, ADD*).¹³⁷

V roce 2005 pak komise otevřela 8 případů, které vyústily v uvalení opatření proti dovozu určitého druhu textilů a obuvi v roce 2006.¹³⁸

¹³⁴ External and intra- European Union Trade Statistical Yearbook 1958- 2005.

¹³⁵ Casrini, N.: The Evolution of the EU-China relationship: from constructive engagement to strategic partnership, Paříž, 2005

¹³⁶ <http://www.china.org.cn/english/BAT/93536.htm> (poměrně stabilní)

¹³⁷ http://ec.europa.eu/trade/issues/respectrules/anti_dumping/fs061206_en.htm (poměrně stabilní)

¹³⁸ http://www.chinadaily.com.cn/china/2006-10/05/content_701877.htm (poměrně nestabilní) 3.5.2007

Představitelé ČLR si uvědomují nebezpečí plynoucí z faktu, že na jejich zemi je nahlíženo pouze jakožto na levnou "manufaktorii světa" a snaží se nalákat cizí přímé zahraniční investice, a to převážně do takovýchto moderních odvětví.

Předně si musíme uvědomit, že více než 46% celkových čínských exportů tvoří výrobky vyrobené v podnicích se zahraniční účastí.¹³⁹

Proniknout na čínské trhy přesto není snadné, brání tomu mnohá omezení ale i specifika čínského prostředí. Mezi omezení můžeme zařadit již zmiňovaný, zatím omezený, přístup k odvětvím jako např. finančnictví (např. pojišťovnictví, bankovní sektor) nebo služby (např. telekomunikace). Pod problematikou čínské reality pak můžeme vidět v špatnou vymahatelnost pohledávek, specifčnost sjednávání smluv, ale i navazování obchodních kontaktů, kdy je nesmírně důležité znát tzv. *Kuang-xi*, tedy síť konexí, která často hraje větší roli než již podepsané smluvní dokumenty.¹⁴⁰

Objem PZI z EU do ČLR činí přibližně 3- 4 miliardy USD ročně. EU se tak řadí mezi nejvýznamnější investory (asi 8% z přibližně 53 mld. USD), největší podíl připadá Hong Kongu - takřka 17% - toto číslo je ale zkresleno investicemi z Taiwanu, které jdou často přes Hong Kong. Opačným směrem plyne do EU asi 500 miliónů USD ročně.¹⁴¹

Nicméně jakožto největší problém ve vzájemných vztazích v souvislosti s implementací podmínek WTO se jeví zcela nedostatečná ochrana intelektuálního vlastnictví.

Evropská Unie se několikrát jasně vyjádřila v tom smyslu, že konkurenční výhodu vůči dalším zemím spatřuje ve vlastní technologické inovaci. Otázce ochrany intelektuálního vlastnictví je přikládán veliký význam - o tom svědčí například společná iniciativa EU a Japonska (*Japan - EU Joint Initiative for the Enforcement of Intellectual Property Rights in Asia*). V Číně takřka neexistuje právní prostředí vhodné pro vymáhání spravedlnosti a postihování firem, které produkují pirátské výrobky a způsobují tím evropským ale i např. americkým producentům mnohamilionové škody. Zároveň si začínají čínští představitelé uvědomovat, že nepostihováním těchto černých praktik přichází ČLR samotná o obrovské sumy, které by mohla získat prostřednictvím cel a daní.

¹³⁹ Fárek, J.(2002) Čína ve světové obchodní organizaci. Praha: Ústav mezinárodních vztahů., s. 21.

¹⁴⁰ Fárek, J.(2002) Čína ve světové obchodní. Praha: Ústav mezinárodních vztahů., s. 20-21.

¹⁴¹ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf (poměrně stabilní)

Kategorií samu pro sebe je únik evropských technologií, který je často podporován čínským státem samotným. V některých případech se stávají tato témata agendou velice delikátní diplomatické hry, ve které se ČLR snaží získat jakoukoli novou využitelnou technologii, tak aby dohnala náskok "západních" států. V tomto úhlu pohledu se nechvalně proslulou stala aféra kolem magnetického vlaku Maglev.¹⁴² Existují dokonce informace hovořící o cílené špionážní kampani, namířené proti některým technologicky vyspělým západním státům a získávání jejich poznatků z nejmodernějších výzkumných programů.¹⁴³

4.4 Taiwan

Obchodní vztahy s Taiwanem nejsou na rozdíl od vztahů s ČLR tak problematické. Je to způsobeno mnohem otevřenější taiwanskou ekonomikou i investičně bližším prostředím, které se často stává základnou pro další pohyb investic na pevninu.¹⁴⁴

Přestože EU neuznává Taiwan politicky, ekonomicky má pro ni tento ostrovní stát obrovský význam. Objem vzájemné ekonomické výměny činí za rok 2005 více než 36 miliard EUR (Exporty EU 12,8 miliard EUR, importy 23,7 miliard EUR). Hlavním exportním odvětvím Taiwanu je pak strojírenství a automobilový průmysl. Tato dvě odvětví tvoří 74% veškerých exportů. Navíc více než 50% těchto exportů tvoří zboží high-tech (telekomunikační zařízení, počítače apod.).¹⁴⁵ Exporty EU na Taiwan pak jsou vcelku rovnoměrně rozděleny do dvou kategorií - do oblastí služeb a do strojírenství. Obchodní výměna mezi EU a Taiwanem se tedy zaměřuje hlavně na vysoce technologicky náročné výrobky a s tímto trendem také souvisí vývoj vzájemného investičního propojení. PZI Taiwanu do EU činí 2,2 miliard EUR, což ovšem představuje pouze 0,2 % kumulovaných PZI do EU. Investice EU na Taiwan pak činí 6,27 miliard EUR za rok 2002, což představuje 17 % veškerých kumulovaných PZI. Hlavními odvětvími, kam tyto investice míří je elektronika, výzkum a výroba polovodičů a s tím spojené elektrárny a dále podpurné investice pro vlastní exporty (např. síť maloobchodních prodejen ap.).¹⁴⁶

¹⁴² Fuerst, R.(2007) Strategické partnerství EU-ČLR: Příležitost, skutečnost a eufemismus. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 19.

¹⁴³ Fuerst, R.(2007) Strategické partnerství EU-ČLR: Příležitost, skutečnost a eufemismus. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 20.

¹⁴⁴ Dent, Ch. M.(1999) The European Union and East Asia: An economic relationship, Londýn: Routledge, s.170.

¹⁴⁵ EU- Taiwan: Trade and Investment Factfile 2006.

¹⁴⁶ EU- Taiwan: Trade and Investment Factfile 2006.

5. Bilaterální vztah EU- Korea

中

国

5.1 Stručně historický vývoj tohoto vztahu

Formálně byly styky mezi EHS a Korejskou republikou ustaveny v červenci 1963 akreditací jihokorejského velvyslance.¹⁴⁷

Ekonomické i politické vztahy byly zpočátku dosti vlažné - důvodem byla přílišná geografická vzdálenost a slabost korejské ekonomiky. Navíc korejská ekonomika byla v tomto období značně závislá na ekonomikách USA a Japonska.

Od 70. let můžeme pozorovat nárůst exportů do ES - v roce 1971 činily tyto exporty 87 miliónů USD, o rok později již 163 miliónů USD. Tyto exporty rostou až do roku 1997, kdy Jižní Koreu postihla rozsáhlá ekonomická krize, způsobená nezdravou strukturou ekonomiky a kdy musel zasáhnout Mezinárodní měnový fond, který také přinutil korejské představitele ke krokům, které měly za cíl restrukturalizovat ekonomiku.¹⁴⁸

Evropské exporty ve stejném období zaznamenávají také silný nárůst, mezi lety 1971 až 2001 vzrostly z 257 mil USD na 13.757 mil USD a vzrostly tak 67krát.¹⁴⁹

Takto masivního růstu vzájemné výměny by v nás mohl vzbuzovat zdání dobrých ekonomických vztahů, nicméně ty byly velice dlouho konfliktního charakteru. Proto od roku dochází k pravidelným setkáním 1983 představitelů korejské vlády a komise, kteří se snažili největší problémy řešit.

Hlavní sporné otázky byly z pohledu ES vysoká cla na alkohol a nemožnost podílet se na korejských státních zakázkách v oblasti telekomunikací a špatná ochrana duševního vlastnictví. Otázka telekomunikací byla značně složitá, Korea nehodlala ustoupit a zlom nastal až po hrozbě USA protiopatřeními proti korejské ekonomice v roce 1991 a žalobě EU u WTO roku 1996.¹⁵⁰ Zdanění alkoholu dosahovalo astronomických výšek, např. u whisky 200 procent, pro brandy a pivo 150 procent. Navíc bylo zcela zjevné, že toto opatření bylo zacíleno pouze proti zahraničním importům, zdanění domácích výrobků bylo mnohem nižší. Společenství již obdobný případ, týkající se vysokého zdanění alkoholu v Japonsku v aréně GATT vyhrálo, a to se stalo velikým varováním pro Koreu. Ta se rozhodla přistoupit na jednání a v roce 1992 byly tyto poplatky odstraněny.¹⁵¹

¹⁴⁷ http://ec.europa.eu/external_relations/south_korea/intro/chrono.htm (poměrně stabilní)

¹⁴⁸ Heungchong, K.(2003) EU- Korea Trade Relations, Brusel: European Institute for Asian Studies, s 3.

¹⁴⁹ Heungchong, K.(2003) EU- Korea Trade Relations, Brusel: European Institute for Asian Studies, s 3.

¹⁵⁰ Dent, Ch. M.(1999) The European Union and East Asia: An economic relationship, Londýn: Routledge, s.198.

¹⁵¹ Dent, Ch. M.(1999) The European Union and East Asia: An economic relationship, Londýn: Routledge,s. 199.

Korejská strana pak nemohla souhlasit s restrikcemi členských států, které tyto zaváděly proti korejským exportérům.

Pouze za období 1981- 85 to představovalo 64 sporů. Navíc s příchodem Jednotného evropského trhu se korejské firmy a jejich praktiky dostávají do hledáčku Komise, ta v letech 85-90 nařizuje 18 vyšetřování ve věci uvalení anti-dumpingových cel (*ADD*). V celkových číslech to činilo 8,6% veškerých šetření a dokonce 22% veškerých investigací ze skupiny států z východní Asie. Prvenství držela ČLR a Japonsko, tyto země ovšem byly tehdy ve srovnání s Koreou mnohem důležitější a větší obchodní partneři. Např. v roce 1990 bylo 29,5% veškerých korejských exportů předmětem těchto šetření.¹⁵²

Musíme si uvědomit, že Korea v této době považovala *dumping* za zcela legitimní strategii konkurence. Není proto divu, že v této době rostly exporty do EU meziročně o více než 20%.¹⁵³

Reakcí Společenství pak bylo zrušení Generálního systému preferencí pro Koreu, a to od roku 1989 do roku 1992. Korejští vývozci pak museli čelit obvyklým bariérám, které pro přístup na trh Společenství platí, což byla velice trpká zkušenost. Takovýto stav ale v tehdejšímu stavu sílící provázanosti ekonomik nebyl výhodný ani pro ES, a tak bylo oběma stranami uznána nutnost provést změny. Ty přišly v říjnu 1996 v podobě Rámcové dohody pro obchod a spolupráci (*Trade and Co-operation Agreement*). Součástí této dohody byly následující body:

- vzájemné přidělení statutu "Most Favoured Nation"
- sjednán cíl eliminovat netarifní bariéry a zavádění větší transparentnosti do obchodních záležitostí
- vzájemné zlepšení přístupu k telekomunikacím a finančnímu sektoru
- výzva k růstu bilaterálních toků PZI¹⁵⁴

Tato dohoda se dá hlavně považovat za důležitý bod v oteplení vzájemných vztahů. Jako taková vstoupila v platnost až 1.4. 2001 a to z důvodu dlouhého procesu ratifikace - šlo o tzv. smíšenou dohodu, kdy EU zastupuje jednak Komise a zároveň jednotlivé členské státy.¹⁵⁵ Tarifní i netarifní bariéry proti dovozu evropských výrobků do Koreje byly platné až do roku 2001, stejně jako anti-dumpingová opatření EU.

¹⁵² Dent, Ch. M.(1999) *The European Union and East Asia: An economic relationship*, Londýn: Routledge, s. 199.

¹⁵³ External and intra- European Union Trade Statistical Yearbook 1958- 2005.

¹⁵⁴ Dent, Ch. M.(1999) *The European Union and East Asia: An economic relationship*, Londýn: Routledge,s. 201.

¹⁵⁵ Cihelková, E. (2003) *Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie*. Praha: C.H.Beck, s. 511.

V roce 1996 přichází nová překážka dobře se rozvíjejících vztahů - byla jí korejská "kampaň proti luxusu" (*Frugality Campaign*). Obsahem této kampaně nebylo zvyšovat či zavádět jakákoli opatření proti evropským dovozům, šlo o živelný fenomén blokády zahraničního, převážně luxusního zboží.

Celou kampaň řídilo Centrum občanského hnutí proti konzumu. Tento tlak na veřejné mínění se okamžitě podepsal na exportech EU - vývozy automobilů klesly o celých 50%, kosmetika a alkohol o 10%. EU pohrozila Koreji sporem u WTO, korejští vládní představitelé se ale od této kampaně distancovali a jakékoli propojení státu s kpaní se nepodařilo prokázat.¹⁵⁶

Opravdová liberalizace trhu přišla až s asijskou ekonomickou krizí v letech 1996-97, kterou byla Korea postižena právě nejvíce. Mezinárodní měnový fond tehdy výměnou za ekonomickou pomoc požadoval a dodnes požaduje plnění jím vytvořeného tzv. "záchranného" plánu. Ten lze rozdělit do dvou částí:

- odstranění restrikcí uvalených na import a s tím spojené zjednodušení získávání certifikací. Mělo by to tak způsobit zefektivnění ekonomiky
- redukce zahraničního dluhu a hlavně zavádění politik, které by snížily korejskou závislost na importu.¹⁵⁷

Tento plán přináší značné výhody pro evropské exportéry, kteří se tak mnohem jednodušeji dostanou své zboží na korejský trh. Druhá část ale znamená, že vývozci luxusního a kapitálového zboží budou postupně znevýhodňováni.

¹⁵⁶ Dent, Ch. M.(1999) *The European Union and East Asia: An economic relationship*, Londýn: Routledge,s. 207.

¹⁵⁷ Dent, Ch. M.(1999) *The European Union and East Asia: An economic relationship*, Londýn: Routledge,s. 209

5.2 Podoba současného politického partnerství

Dnešní politické vztahy se zakládají na Společné politické deklaraci (*Joint Political Declaration*) z roku 1997.

Nejdůležitějším tématem vzájemných vztahů je společná snaha Korejské republiky a EU o udržení míru na Korejském poloostrově a zapojení Korejské lidově demokratické republiky do plodného mezinárodního dialogu. Hlavním cílem je jaderné odzbrojení a postupná liberalizace severokorejského režimu.

*"The EU and the Republic of Korea are of the view that any regional issues of concern should be resolved by peaceful and diplomatic means."*¹⁵⁸

EU se sice nepodílela na tzv. "šestistranných jednáních", vyjádřila však úplnou podporu dokumentu, který zde vznikl a zavazoval KLDK k zrušení svého jaderného programu výměnou za bezpečnostní garance, energetickou asistenci a diplomatické uznání USA. Společné snahy o zastavení severokorejského jaderného programu skončily krachem poté, co KLDK provedla zkušební jaderný výbuch v říjnu 2006. Následovaly sankce OSN, ke kterým se EU přidala a učinila opatření nutná k jejich adaptaci Společnou zahraniční a bezpečnostní politikou.¹⁵⁹

Za hlavní potíž těchto jednání je považován konfrontační tón mezi USA a KLDK. USA nehodlá ustoupit v podmínce, že KLDK musí nejprve zrušit svůj jaderný program a až poté může získat nabízenou pomoc. Právě v této situaci by větší angažovanost EU mohla přinést zvrát do jednání - vyvážila by pozici USA. Konkrétní pomoc by měla spočívat v pomoci ekonomické obnovy KLDK například tím, že by se ekonomicky podílela právě na garanci energetické asistence KLDK.¹⁶⁰

Tomu by i přesně odpovídaly záměry EU v přístupu k této problematice:

*"The EU's aim is to play a supporting role in international efforts towards reducing tensions in the Peninsula."*¹⁶¹

Odblokovala by patovou situaci na poloostrově, jelikož ani jedna strana nehodlá ustoupit - KLDK ze strachu, že následkem zrušení vlastního jaderného programu

¹⁵⁸ Joint press statement: EU - Republic of Korea Summit, Helsinki 9 September 2006

EU a Korejská republika mají zato, že regionální konflikty by měly být řešeny diplomatickou a mírovou cestou (vlastní překlad)

¹⁵⁹ http://ec.europa.eu/external_relations/north_korea/intro/index.htm (poměrně stabilní)

¹⁶⁰ Christensen, N and Helgesen, G. (2006) *A Nuclear-free Korean Peninsula: Six Parties- Zero Trust*, s. 16.

¹⁶¹ http://ec.europa.eu/external_relations/north_korea/intro/index.htm

bude energetická závislost na ideologických nepřátelích, USA brání neústupné taktice zase nekompromisní stanovisko Kongresu.¹⁶²

V současné době Unie poskytuje KLDR několik humanitárních programů. V první řadě jde o Komisi poskytovanou pomoc, která je distribuována skrze Programy pro potravinovou pomoc a bezpečnost (*Food Aid and Food Security Programmes*) od roku 1997. Tyto programy mají za cíl posílit zemědělskou produkci a poskytnout strukturální potravinovou asistenci.¹⁶³

Organizace ECHO začala v KLDR působit po katastrofálních záplavách v roce 1995, kdy byla KLDR poprvé donucena žádat o mezinárodní pomoc. Cílem tohoto programu bylo poskytnout obyvatelstvu zdroje pitné vody a dále přiblížit lékařskou pomoc nejvíce postiženým oblastem.¹⁶⁴

Další pomoc byla poskytována skrze mnohé evropské neziskové organizace, které působily v KLDR, ale v srpnu 2005 Pchjongjang nařídil, že do konce roku 2005 by měly být veškeré programy poskytující humanitární pomoc skončeny a pracovníci zahraničních neziskových organizací museli opustit zemi.¹⁶⁵ Nicméně programy, které neměly politické pozadí, můžou trvat nadále.

Celková částka, kterou od roku 1995 poskytla EU KLDR skrze humanitární pomoc pak činila 344 miliónů EUR.¹⁶⁶

Dalším možným řešením problému jaderného programu měla být iniciativa KEDO (*Korean Peninsula Energy Development Organisation*), na které se podílela Jižní i Severní Korea, Japonsko, USA a od roku 1997 také aktivně EU.

Tato instituce měla napomáhat rozvoji energetických zdrojů na Korejském poloostrově - šlo především o asistenci při výstavbě jaderné elektrárny v KLDR v oblasti Kumho.

Záměrem bylo odstavit již existující jadernou elektrárnu v Yongbonu. V tomto zařízení je totiž možné vyrábět materiál pro jaderné zbraně. Jakožto náhradu bylo dohodnuto vystavět právě v oblasti Kumho jadernou elektrárnu, která by ale fungovala na principu lehké vody - v zařízení takového typu totiž nelze efektivně vyrábět jaderné zbraně a je tudíž jasné, že slouží pouze k mírovým

¹⁶² Christensen, N and Helgesen, G.(2006) *A Nuclear-free Korean Peninsula: Six Parties- Zero Trust*, s. 16.

¹⁶³ Berkofsky, A.(2003) *EU's Policy Towards the DPRK- Engagement or Standstill?* Brusel: European Institute for Asian Studies, s. 28.

¹⁶⁴ http://ec.europa.eu/external_relations/north_korea/intro/ip23_04_04.htm (poměrně stabilní)

¹⁶⁵ Berkofsky, A.(2003) *EU's Policy Towards the DPRK- Engagement or Standstill?* Brusel: European Institute for Asian Studies, s. 29.

¹⁶⁶ http://ec.europa.eu/external_relations/north_korea/intro/index.htm (poměrně stabilní)

účelům. Program byl ukončen v souvislosti s neplněním podmínek KLDL v květnu 2006. Evropská Unie přispěla celkovou částkou 118 miliónů EUR.¹⁶⁷

5.3 Podoba současného ekonomického vztahu

Jižní Korea byla v roce 2003 čtvrtým největším obchodním partnerem, zatímco EU byla korejským třetím největším odbytištěm.

V roce 2002 představovaly jihokorejské exporty do EU 21,7 miliard USD, zatímco importy z EU 17,1 miliard USD, což činí celkovou sumu 38,8 miliard USD. V roce 2003 pak dochází ke zvýšení na 25,2 miliard USD korejských exportů a 18,9 miliard importů. Celkově jde o nárůst o více jak 16 procent u vývozu a 10,5 procenta u dovozu.¹⁶⁸

V roce 2006 pak exporty činily 33,2 miliard EUR, zatímco importy z EU 20,1 miliard EUR.¹⁶⁹

Od zotavení z asijské ekonomické krize lze sledovat návrat k rostoucí tendenci, kterou vykazoval vzájemný obchod před krizí.¹⁷⁰

Hlavními exportními komoditami Jižní Koreje byly elektromechanické výrobky, jaderné reaktory a bojlerů a lodě a plovoucí stavby. Tyto komodity představovaly více než 75 procent veškerých korejských exportů do EU. V tomto výčtu ale absentují nejvýznamnější jihokorejské exportní komodity, a to petrochemie, ocelářské výrobky a zařízení pro stavebnictví. Tento jev představuje silnou konkurenci Evropy právě v těchto odvětvích.

Evropské exporty do Jižní Koreje představují hlavně strojírenská zařízení, elektromechanika, optika, lékařské nástroje, reaktory a bojlerů a automobilové motory. Dá se říci, že dovozy z Evropy kopírují šablonu dovozu ze zbytku světa. Oproti zbytku světa v evropském dovozech pak chybí pouze nerostné suroviny.¹⁷¹

Přímé zahraniční investice do Jižní Koreje dosáhly roku 2003 přibližně 3 miliard EUR a přímé zahraniční investice z Koreje do EU pak činily pouze 0,4 miliardy

¹⁶⁷ viz http://www.kedo.org/au_history.asp

¹⁶⁸ Heungchong, K.(2003) EU- Korea Trade Relations, Brusel: European Institute for Asian Studies, s 4.

¹⁶⁹ EU Bilateral Trade and Trade with the Korea, South

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113448.pdf(poměrně stabilní)

¹⁷⁰ External and intra- European Union Trade Statistical Yearbook 1958- 2005

¹⁷¹ Heungchong, K.(2003) EU- Korea Trade Relations, Brusel: European Institute for Asian Studies, s 5.

EUR. Nicméně za první část roku 2004, pro kterou jsou statistická data již činily korejské PZI 0,9 miliardy EUR.

6. prosince 2006 navrhla Komise Radě, aby ji zmocnila pro započetí vyjednávání s Jižní Koreou o smlouvě o volném obchodu (*Free Trade Agreement, FTA*). Korejské zájmy na takovéto smlouvě jsou způsobené zaměřením korejské ekonomiky, která je silně závislá na exportech. V současné době existuje již smlouva o volném obchodu mezi Jižní Koreou a Chile, která přinesla rapidní nárůst korejských exportů do této jihoamerické země.

Smlouva by mohla zároveň posílit zájem evropských exportérů o Koreu, jelikož by došlo k odstranění všech netarifních bariér, hlavně odlišného systému získávání certifikací. Další motivací může být jednodušší přístup k trhu se službami.¹⁷²

V současné době je ukončeno první kolo negociací, které se týkaly otázek investic, zboží a služeb, obchodních regulací a řešení obchodních sporů. V oblasti pohybu služeb ale k evropskému zklamání zatím nedošlo k žádnému pokroku.

Vyjednaváči dohodli, že během deseti let od podepsání bude odstraněno alespoň 95 procent současných tarifů bilaterálního obchodu.¹⁷³

¹⁷² Heungchong Kim(2005) Korea- EU FTA: Prospects for the Future, Italian- Korean Economic Workshop. <http://www.de.unito.it/web/member/segretaria/WP/workshop-Kim.pdf>

¹⁷³ Beattie, A. (2007): EU Agrees free trade strategy, London: Financial Times. <http://www.ft.com/cms/s/725b4738-f201-11db-b5b6-000b5df10621.htm> (poměrně nestabilní), 16.5.2007

6. Bilaterální vztah EU- Mongolsko

モ

ン

ゴ

ル

6.1 Stručný historický vývoj tohoto vztahu

První svobodné volby v mongolské historii se konaly v roce 1990. Tímto významným krokem došlo ke konsolidaci vnitropolitické situace a nastartování nutných ekonomických reforem.

I přes omezené možnosti nově se konstituujícího Mongolska došlo velice záhy k navázání politických vztahů s ES. V roce 1990 byl v Mongolsku akreditován vyslanec Komise v Pekingu a již v roce 1991 získalo Mongolsko preferenční přístup k evropskému trhu skrze Generální systém preferencí.¹⁷⁴

Smlouva o vzájemném obchodu a spolupráci (*Trade and Co-operation Agreement*) vešla byla podepsána v roce 1993 a to původně s dobou platnosti pěti let. Tato smlouva v je současné praxi obnovována každý rok. V roce 2006 byla v Ulánbátaru otevřena Technická kancelář Evropské komise (*EC Technical Office*), jejíž hlavní pracovní náplní je asistence u rozvojových programů EU.¹⁷⁵

6.2 Podoba současného politického partnerství

Podoba současné politické spolupráce je založena na strategii vydané v březnu 2007. Tato strategie vytváří rámec pro vzájemné vztahy až do roku 2013.

Nejdůležitějším rysem vzájemných vztahů je rozvojová pomoc Evropské Unie Mongolsku, na níž se v podílejí dva rozvojové fondy.

Program TACIS je zaměřen na krátkodobé a střednědobé problémy u post-sovětských států, které se nacházejí v procesu přechodu k demokracii. Mezi lety 1994 až 2003 bylo Mongolsku skrze program TACIS poskytnuto 50 milionů EUR.

Mezi projekty, které probíhaly v rámci tohoto programu patří: podpora neziskového sektoru (program *Lien*), *capacity building* zaměřený na mongolské manažery, projekty partnerských měst a další. V současné době

¹⁷⁴ http://ec.europa.eu/external_relations/mogolia/intro/index.html

¹⁷⁵ http://ec.europa.eu/external_relations/mogolia/intro/index.html

ještě funguje projekt *Tempus*, který je zaměřený na zlepšení výukových metod v mongolských školách.¹⁷⁶

Druhým programem, který nahrazuje *Tacis* je program ALA: Vnější asistence Evropské komise pro Asii a Latinskou Ameriku (*ALA Programme: External Assistance of the European Commission for Asia and Latin America*).

Jelikož rozvojové státy nemohou čerpat ze dvou fondů stejného zaměření najednou, přechází od roku 2004 Mongolsko právě k programu ALA, který je pro něj výhodnější. Projekty, které byly financovány programem TACIS budou dokončeny v původně plánovaném rozsahu.¹⁷⁷

V rámci programu ALA se pak všechny participující organizace budou moci podílet na celoasijských projektech, jako je *ASIA-Link*, *Asia-Invest* a *Aisa Pro Eco*. *Asia-Link* zprostředkovává jak regionální, tak mezinárodní výměnu mezi institucemi vyššího vzdělání (např. univerzity, vyšší odborné školy). Program *Asia-Invest* podporuje obchodní spolupráci mezi EU a Asií a to s hlavním zaměřením na malé a středně velké firmy. *Asia Pro Eco* si pak klade za cíl podporovat občanskou společnost v Asii pomocí organizace konferencí, diagnostických studií, *capacity buildingu* a podobně.¹⁷⁸

6.3 Ekonomické aspekty současného vztahu

EU je v čtvrtém nejdůležitějším obchodním partnerem Mongolska.

Vzájemná obchodní bilance mezi EU a Mongolskem je dlouhodobě pro Mongolsko výrazně deficitní. V roce 2005 tento schodek činil 49 milionu EUR, kdy evropské exporty do Mongolska činily 99 miliónů EUR a importy z Mongolska činily 50 miliónů EUR. Hlavními exportními komoditami EU je strojírenství, kancelářské vybavení a chemické výrobky. Vývozními artikly Mongolska je kašmír, vlna a obdobné produkty.¹⁷⁹

¹⁷⁶ http://www.delmng.ec.europa.eu/en/Cooperation/Tacis_Projects.asp

¹⁷⁷ http://www.delmng.ec.europa.eu/en/Political/EU_agreements.asp

¹⁷⁸ http://www.delmng.ec.europa.eu/en/Political/EU_agreements.asp

¹⁷⁹ http://ec.europa.eu/external_relations/mongolia/intro/index.htm

V roce 31. 12. 1997 vypršela Obchodní smlouva o textiliích (*The Textile Agreement*) a tak od tohoto data je vzájemný obchod s textilem zcela liberalizován a neplatí pro něj žádná cla ani kvantitativní omezení.¹⁸⁰

Od července 2005 je pak Mongolsko přidruženo k Generálnímu systému preferencí. V tomto případě pak jde o zvláštní režim, tzv. GSP+. Tento systém rozšiřuje klasický GSP o dalších 300 položek (Z 6900 na 7200), které mají zvýhodněný přístup na evropský trh. Pro získání GSP+ musí stát splňovat tři kritéria - ratifikovat a implementovat klíčové mezinárodní konvence související s dodržováním lidských, politických, náboženských a sociálních práv, musí poskytovat komplexní informace ohledně dodržování těchto práv a dokázat, že jeho ekonomika je "závislá a zranitelná". Pojem závislosti je definován tak, že pět nejdůležitějších vlastních exportních komodit tvoří více jak 75 procent vývozu v rámci systému GSP daného státu a exporty v rámci GSP tvoří více než jedno procento celkových importů do EU v rámci GSP.¹⁸¹

¹⁸⁰ http://www.delmg.ec.europa.eu/en/Political/EU_agreements.asp

¹⁸¹ http://ec.europa.eu/tradde/issues/global/gsp/pr211205_en.html

7. ASEM

ASEM představuje neformální platformu pro střetávání představitelů států Evropy a Asie. Z evropských států se účastní všechny členské státy EU (včetně nových členů Rumunska a Bulharska) a třináct asijských států (Brunej, Burma/Myanmar, Kambodža, Indonésie, Japonsko, Jižní Korea, Malajsie, Laos, Filipíny, Singapur, Thajsko a Vietnam, Mongolsko, Pákistán a Indie). Další členové pak jsou sekretariát ASEANu a Komise.¹⁸²

Proces je rozvíjen v duchu vzájemného respektu a rovného partnerství s cílem posilovat vztahy mezi oběma regiony. Schůzky se konají každé dva roky na nejvyšší úrovni, jednou ročně na ministerské úrovni a dle potřeby se mohou konat eventuelní jednání na dalších úrovních.¹⁸³

Cílem těchto střetávání je zlepšit spolupráci mezi státy jako i mezi kontinenty obecně a to formou vzájemného dialogu.

ASEM je jedna z mála institucí, na jejichž setkáních se nijak nepodílí USA, což poskytuje tomuto fóru značnou míru autonomie v budování vlastních alternativních přístupů k meziregionálním problémům. Ačkoli má ASEM působit jako jakási protiváha vlivu USA, neznamená to, že by bylo cílem odsunout USA na druhou kolej či si ji jakkoli znepřátelit.¹⁸⁴

Od roku 2000, kdy bylo na třetím setkání přijat tzv. Rámec asijsko - evropské spolupráce (*Asia - Europe Cooperation Framework*), existují určitá pravidla a mechanismy, které mají napříště určovat fungování tohoto fóra. Sem patří hlavně přijetí pravidla nevměšování se do vnitřních záležitostí dalších států a vzájemného respektu založeném na rovnosti aktérů v tomto fóru.

Agendu střetávání lze rozdělit do tří pilířů- do ekonomického, politického a kulturně-sociálního pilíře.

¹⁸² http://ec.europa.eu/external_relations/asem/intro/index.htm

¹⁸³ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 501

¹⁸⁴ O'Brien, N.(2001) ASEM: Moving from an economic to a political dialogue? brusel: European Institute for Asian Studies, s. 27.

7.1 Politický pilíř

Díky neformálnímu charakteru jednání jsou často otevírána témata, která by vzhledem k jejich podstatě zůstala během jednání v jiných fórech uzavřena. Přesto má tento rys určité limity, za které určité státy nejsou ochotny jít.

Příkladem mohou být diskuse o otázce lidských práv v Asii a jejich dodržování. Evropské státy jsou často nuceny různými domácími *lobbystickými* skupinami otevírat toto téma ve většině mezinárodních fór, kterých se účastní. Společný silný postoj k této otázce je pak je pak také ovlivňován existencí SZBP.

Naopak řada asijských států se snaží tomuto tématu za každou cenu vyhýbat s poukazem např. na odlišné obecné hodnoty v Evropě a Asii. Diskutovaným tématem se stal i terorismus, který je často právě snahou těchto států odvést pozornost od vlastních problémů s nedodržováním lidských práv s poukazem na západní tažení proti teroru, během kterého dochází k excesům, kdy jsou také pošlapávána lidská práva.¹⁸⁵

Všechny státy se také shodly na posilování *multilateralismu* a podpoře k reformě OSN v takovém směru, aby byla více efektivní institucí a stala se centrální institucí při řešení mezinárodních sporů. Dále je také snaha o koordinované *ad-hoc* hlasování u důležitých otázkách ve Valném Shromáždění OSN.

Důležitou součástí agendy ASEM jsou různé aktuální problémy, ke kterým se státy snaží nalézt jednotné stanoviska, aby tak mohly efektivněji působit na jejich řešení. Příkladem může být třetí setkání v Jižní Koreji z roku 2000, kde se společné stanovisko stalo základem pro vyjednávání Evropské Unie a Jižní Koreje s KLDK. Takto definované požadavky pak mají mnohem vyšší váhu, než pokud by tito jednali samotně, bez předešlého mnohem širšího dialogu.

S tím je spojená snaha EU rozšířit úmluvy o *neproliferaci* zbraní hromadného ničení - během setkání ministrů zahraničí v roce 2003 bylo např. dosaženo důležitého pokroku ve věci právě zbraní hromadných ničení podepsáním Společného politického prohlášení o prevenci proliferace zbraní hromadného ničení a prostředků k jejich převozu (*Political Declaration on Prevention of Proliferation of Weapons of Mass Destruction and Their Means of Delivery*).¹⁸⁶

¹⁸⁵ Ba Win.: ASEM IV and bipolar world. Brusel: European Institute for Asian Studies, s.14.

¹⁸⁶ 10 Years of ASEM: Global Challenges- Joint responses

7.2 Ekonomický pilíř

Ekonomická spolupráce se zatím jeví mnohem jako mnohem významnější, nežli spolupráce v pilíři politickém či kulturně - sociálním. Je to způsobeno jednak neexistencí žádného tak fundamentálně kontroverzního tématu jako jsou právě např. lidská práva v tomto pilíři a dále hlavně vzájemnou důvěrou v dobré fungování této instituce ze strany představitelů obou kontinentů. Tato důvěra pramení již od druhé schůzky v roce 1997 - v této době již druhým rokem pokračovala asijská ekonomická krize a mnohá rozhodnutí týkající se společné kooperace přijatá právě na tomto setkání ji pomohly překonat. Důraz byl kladen na propojení těchto asistenčních programů na Mezinárodní měnový fond, Světové banky a Asijské rozvojové banky. Mezi nejdůležitější projekty patřily:

- **Sít' evropských finančních Expertiz** - základem mělo být zřízení tzv. úklidového domu (*clearing house*), který sdružuje odborníky na finanční problémy. Provoz této instituce financovala Světová banka, Asijská rozvojová banka a částečně asijské země.
- **Asia Invest** - jehož cílem je podpora spolupráce malých a středně velkých podniků, dále vzájemná výměna informací a podpora kapitálových toků a investičních příležitostí mezi nimi. Kromě zemí ASEM se této aktivity účastní i další země, jako např. Afghánistán, Pákistán, Indie a další
- **Záruční fond ASEM** (*ASEM Trust Fund*), jehož cílem je poskytovat technickou a poradenskou pomoc Světové bance během její pomoci asijskému finančnímu trhu.¹⁸⁷

Za nástroj překonání asijské krize je obecně považováno zavedení eura a dále pak právě Záruční fond ASEM, který byl důležitým koordinačním centrem během řešení této krize.¹⁸⁸

V současné době jsou hlavními tématy procesu podpora obchodu a investicím a povzbuzování k ekonomickému multilateralismu. Hlavním problémem je pak existence tarifních i netarifních omezení, které se snaží řešit Akční plán pro usnadnění obchodu (*Trade Facilitation Action Plan*)¹⁸⁹

¹⁸⁷ Cihelková, E. (2003) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. Praha: C.H.Beck. s. 502.

¹⁸⁸ Ba Win.: ASEM IV and bipolar world. Brusel: European Institute for Asian Studies, s.14.

¹⁸⁹ 10 Years of ASEM: Global Challenges- Joint responses

7.3 Kulturní a sociální pilíř

Tento pilíř se zabývá hlavně spoluprací v oblasti kultury a dialogu mezi civilizacemi. Ministerská jednání v tomto pilíři se zatím konaly v letech 2003 a 2005.

Na čtvrtém summitu ASEM pak byla adoptovaná deklarace o dialogu mezi kulturami a civilizacemi (*Dialogue among Cultures and Civilisations*), která vyzývá k větší toleranci odlišných kulturních kořenů a tím i k prevenci konfliktů jak mezilidských, tak i mezinárodních. Součástí této snahy o větší porozumění mezi lidmi může být i setkání představitelů různých náboženství, které proběhlo v roce 2005 na Bali a které bylo organizováno právě ASEMem.¹⁹⁰

Z těchto důvodů je také ustavena Nadace asijsko - evropského střetávání (*The Asia-Europe Foundation, ASEF*), která je také jediným oficiálním, institucionalizovaným orgánem ASEM u se sídlem v Hong Kongu. ASEF se zaměřuje na programy intelektuální a kulturní výměny a na popularizaci procesu vzájemného kulturního obohacování se.¹⁹¹

Nicméně dlouhou dobu byl značným problémem těchto střetávání určitá odcizenost občanům např. kvůli neúčasti zástupců neziskového sektoru na schůzkách. Tento problém nebyl dodnes odstraněn, existuje ale paralelní střetávání těchto zástupců, kteří byli dokonce během poslední schůzky ASEM u přizváni k organizaci určitých částí agendy.¹⁹² Bohužel ale v této oblasti nemůžeme do budoucna předpokládat další hlubší posun, jelikož fungování politického ale hlavně ekonomického pilíře je považováno za natolik důležité, že dokonce zastiňuje některé vzájemné sociální nedorozumění, jako např. lidská práva, která však právě zástupci neziskového sektoru považují za primární problém.¹⁹³ ASEM jako takový je tedy hlavně platformou, na které dochází k tření vzájemných politických a ekonomických pohledů na budoucnost spolupráce a tím přípravy pro další vlastní negociace již v například bilaterálních vztazích.

¹⁹⁰ 10 Years of ASEM: Global Challenges- Joint responses

¹⁹¹ http://www.asef.org/index.php?option=com_content&task=view&id=21&Itemid=45

¹⁹² 10 Years of ASEM: Global Challenges- Joint responses

¹⁹³ Ba Win.: ASEM IV and bipolar world in EIAS vol 6 nr 9 September 29 2002

Vnější vztahy ke státům Dálného východu obecně

Vzhledem k rostoucímu významu Asie a to jak ekonomickému tak i politickému se Evropská Unie snaží navázat co možná nejširší vztahy se státy tohoto kontinentu.

Záměrem je stát se důležitým hráčem v regionálních fórech a tím se podílet na spoluvytváření asijské politické, ale i ekonomické agendy, která bude zcela jistě v budoucnu významně ovlivňovat agendu celosvětovou. EU chce tohoto obecného cíle dosáhnout posilováním multilaterálního rozložení sil ve světě, ale i spoluprací na regionálně omezených sporech či problémech, čímž dokáže, že má zájem i na lokálních obtížích svých partnerů, což do značné míry posílí vzájemné vazby a důvěru.

Přesně na tyto cíle je i směřována většina programů, které EU směrem k Asii zavádí. Jde hlavně o projekty, které jsou rozvíjeny v rámci Politiky rozvojové spolupráce. Zisk z takovýchto aktivit je pak dvojitý - dochází ke zvyšování mezinárodního kreditu EU a zároveň ke stabilizaci vnitropolitické situace těchto zemí, které se mohou stát budoucím trhem pro evropské exporty.

Naopak programy zaměřené na Asii jakožto na celek mohou díky obrovské ekonomické síle EU pomoci překonat vleklé a nebezpečné krize. Jasným příkladem takového řešení může být ASEM, který již prokázal svou službu EU během těžké asijské ekonomické krize. Tehdy právě na půdě ASEM vznikla iniciativa, díky které byla tato krize zažehnána, což výrazně posílilo pozici EU jak v platformě střetávání ASEM, tak i v platformách jiných.

Hodnocení vnějších ekonomických vztahů

Dá se říci, že při prosazování svých ekonomických zájmů využívá EU dvou koordinovaných přístupů. Jednak jde o působení v rámci WTO, kde je aktivním členem a podílí se nejen na vytváření pravidel, ale i na jejich dodržování. Druhým přístupem je pak vlastní vyjednávání obchodních smluv, kdy má díky své ekonomické síle velice výhodnou vyjednávací pozici. Během jednání s asijskými zeměmi musela Unie užívat často obou, jako v případě Jižní Koreje, kdy poté, co selhaly veškeré snahy o řešení sporu odebrala Unie Koreji statut Generálního systému preferencí.

Samotné srovnání ekonomických vztahů vyznívá nejlépe pro Japonsko. Oba trhy dosáhly největší investiční provázanosti ze zemí srovnávaných v regionu - v současné době jsou limitace pro toky investic významně omezovány a to oběma stranami vždy po oboustranné dohodě. Díky nastartovanému rozhovoru o Úmluvě o vzájemném uznávání (MRA), navíc i v oblasti pohybu zboží již nabývá dialog na významu. Důležité jsou také bilaterální konzultace a doporučení "Dialogu o přizpůsobovací reformě", který umožňuje zcela otevřeně upozorňovat druhou stranu na možné změny, které by vedly ke zlepšení pohybu zboží na vzájemných trzích.

Dalším státem, který prochází důležitou liberalizací obchodních vztahů je Jižní Korea, i když zde nejde tolik o úspěch evropské ekonomické diplomacie jako spíše asijské ekonomické krize a následného programu, který pro Koreu připravil Mezinárodní měnový fond. Vyjednávání o Zóně volného obchodu přináší do budoucna velký příslib pro vzájemné ekonomické vztahy.

Vztahy s ČLR jsou do značné míry konfliktní. Ačkoli oba aktéři veřejně deklarují silné pouto přátelství, v ekonomických vztazích existují významné problémy spojené s pomalou liberalizací trhů a nahrazováním celních sazeb novými ochrannými opatřeními (například certifikace) značně komplikují vzájemné ekonomické vztahy. Hodnotit situaci čínského investičního prostoru je příliš brzké, nicméně velice

netransparentní obchodní prostředí, kterému vládne špatná vymahatelnost práva nejspíše ani v budoucnu nezaznamená výraznější progres.

Obchodní vztahy s Mongolskem jsou ve srovnání s ostatními aktéry zanedbatelné, avšak tento stát se snaží integrovat do soustavy mezinárodní ekonomiky a Evropská Unie se za pomoci různých rozvojových programů snaží pomoci.

Hodnocení vnějších politických vztahů

Opět patrně nejsilnější vztahy má EU s Japonskem. Nejdůležitějším motivem je vyjádřená snaha fungovat v mezinárodním prostředí na bázi kooperace politik. Příkladem může být společná snaha o katalogizaci konvenčních zbraní, reformu OSN či vzájemná angažovanost v geografické oblasti druhé strany.

Dalším důležitým politickým partnerem je pak ČLR, a to jednak díky stálému hlasu v Radě Bezpečnosti a dále kvůli rostoucímu významu pro celou oblast - aspirace Číny jsou zjevné - ráda by dosáhla až ke statutu lokální velmoci. I to může být důvod, proč spolu s EU silně podporuje multilaterální uspořádání ve světě a společné vyvažování role Spojených států. Je ovšem otázkou, zda by v případě větší akumulace moci nadále pokračovala v tomto trendu *multilaterality* či se snažila o vlastní usurpaci primátu v mezinárodní politice.

Problematika spoluvytváření světové agendy je u Číny diskutabilní. Více než o společné řešení problémů sleduje pouze vlastní partikulární zájmy, a ty často prosazuje i přes evidentní porušování lidských práv. Příkladem by mohl být již zmiňovaný Súdán.

S dodržováním lidských práv má pak ČLR jako jediná z hodnocených zemí (s výjimkou KLR) významné problémy, což o to více kontrastuje s Mongolskem, u kterého můžeme vidět reálnou snahu tuto problematiku zlepšit.

Politická významnost Korey není ve srovnání s těmito dvěma zeměmi příliš velká, země je důležitá spíše ekonomicky, nejvážnějším

tématem na korejském poloostrově je pak pozice KLDR a její vliv na možnou destabilizaci celé oblasti Severovýchodní Asie.

Celkové hodnocení

Z celkového pohledu se nejdůležitějším partnerem jeví Japonsko, a to z důvodů relativní ekonomické otevřenosti vůči EU a i ve snaze aktivně spolupracovat na poli mezinárodních vztahů. Vztah s Japonskem je založen na vzájemných hodnotách, které nemohou být jen tak lehce otřeseny.

Další významný spoluhráč je pak Čína, a to i přes potíže se zaváděním ekonomických reforem a určitým "vypočítavým" politickým přístupem vůči EU. Pozice ČLR oproti Japonsku by se dala přirovnat k mladšímu sourozenci, který se snaží strhnout na sebe co největší pozornost, ať už jde o snahu získat pořádání Olympijských her či zorganizovat světovou výstavu EXPO, ČLR se vždy snaží těchto událostí co možná nejvíce využít k vlastní propagaci.

Jižní Korea je důležitý ekonomický partner, nicméně politicky nedosahuje takových kvalit jako další dva silnější aktéři.

Mongolsko je pak hlavně příjemcem hospodářské pomoci, jinak je jeho význam pro EU ale malý

Počet slov: 16 173

Počet znaků s mezerami: 110 075

Literatura

Neperiodická

- Cihleková, Eva (1993) Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie (Praha: C.H.Beck)
- Pirová, Markéta, Fiala Petr (2003) Evropská Unie (Brno: Centrum pro studium demokracie)
- Dent, Christopher:
- Marsh, S. and Mackenstein, H. (2005) The International Relations of the European Union. (Harlow: Pearson Longman)
- Tomášek, M. (2004) Dějiny Čínského práva, (Praha: Academia)
- Jacobson, L. (2004) Taiwan's Unresolved Status (Helsinki: The Finnish Institute for Interantional Affairs)
- Berkofsky, A. (2003) EU's Policy Towards the DPRK- Engagement or Standstill? (Brusel, European Institute for Asian Studies.)
- O'Brien, N. (2001) ASEM: Moving from an economic to a political dialogue? (Brusel, European Institute for Asian)
- Casrini, N. (2006) The Evolution of the EU-China relationship: from constructive engagement to strategic partnership. *European Institute for strategis Studies Occasional Paper*. No. 64.

Dokumenty

- Communication from the Commision
Europe and Asia: A Strategic Framework for Enhanced Partnerships,
Brussels, 4.9.2001
COM(2001) 469 final
www.ec.europa.eu/external_relations/asia/doc/com01_469_en.pdf

- *External and intra- European Union Trade Statistical Yearbook 1958- 2005*. KS-CV-06-002, 30 November 2006

<http://www.eustatistics.gov.uk/publications/publicationlist/external--and--intra-european--nion--trade-----statistical--yearbook-----data--1958-2005.asp>

- Joint Declaration on Relations between the European Community and its Member States and Japan, *The Hague, 18 July 1991*

http://ec.europa.eu/external_relations/japan/intro/joint_pol_decl.htm

- Shaping our Common Future- Action Plan for EU- Japan Co-operation, 2001

http://www.deljpn.ec.europa.eu/data/current/political_future.pdf

- China's EU policy paper, 2003/10/13,

<http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t27708.htm>

- EU- Taiwan: Trade and Investment Factfile May 2006.

<http://www.deltwn.ec.europa.eu/eutwfactfile2006.pdf>

- EU Bilateral Trade and Trade with China, 15 spt. 2006

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf

df

- Joint press statement: EU - Republic of Korea Summit, Helsinki 9 September 2006

http://www.eu2006.fi/news_and_documents/press_releases/vko36/en_GB/1157790059136/

- 10 Years of ASEM: Global Challenges- Joint responses, 2006, ISBN 92-79-02244-X

http://www.delchn.cec.eu.int/en/euro_and_you/asem6.pdf

- Japan- EU Joint Initiative for the Enforcement of Intellectual Property Rights in Asia, 2004. 22/06/2004

http://ec.europa.eu/external_relations/japan/summit13_22_06_04/ipr.htm

m

EU proposals for regulatory reform in Japan, 27 October 2005

<http://jpn.cec.eu.int/data/current/regulatoryreform2005-e.pdf>

- Cooperation Framework for Promotion of Japan- EU Two-Way Investment, June 22, 2004

<http://www.mofa.go.jp/region/europe/eu/summit/coop0406.pdf>

- Japan's Counter-Terrorism Assistance, May 2003

<http://www.mofa.go.jp/policy/terrorism/assist0306.html>

- COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT,

EU – China: Closer partners, growing responsibilities Brussels,

24.10.2006 COM(2006) 631 final

[http://ec.europa.eu/external_relations/china/docs/06-10-](http://ec.europa.eu/external_relations/china/docs/06-10-24_final_com.pdf)

[24_final_com.pdf](http://ec.europa.eu/external_relations/china/docs/06-10-24_final_com.pdf)

Odborné články:

Sýkora(2006) J.: Koizumiho divadlo roku aneb historické drama o třech dějstvích. *Meziúrodní politika*. Vol. 30, No3., s. 4-8

Karasinska-Fendler, M(2005) Enlarged EU and Japan Facing the Global Trade and Economic Agenda. Brusel: Peter Lang, s. 195.

**CHINA'S ANTI-TERRORISM LEGISLATION AND REPRESSION
IN THE XINJIANG UIGHUR AUTONOMOUS REGION** 3.5.2007

<http://web.amnesty.org/library/index/engasa170102002>,

Ba Win (2002) Asem and a bipolar world. *EurAsia Bulletin* Vol 6, No 9, s. 14.

Fuerst, R.: Strategické partnerství EU-ČLR: Příležitost, skutečnost a eufemismus. *Mezinárodní vztahy*. Vol. 31, No. 1, s. 7-24.

Ueta, T.(2005) Evolution of Japan- Europe Relations since the End of the Cold War in Japan and Enlarged Europe. Brusel: Peter Lang

Kimura, T.(2005) The EU Enlargement and the EU- Japan Economic Relationship in Japan and Enlarged Europe. Brusel: Peter Lang

Bridges, B.(1992) Japan and Europe: Rebalancing a Relationship. *Asian Survey*, Vol. 32, No. 3 s. 230- 245.

Fárek, J.(2006) Ekonomika Japonska: strukturálními reformami k překonání stagnace. *Mezinárodní vztahy*, Vol, 30, No3, s. 8 – 12.

Fuerst, R.(2004) Tchaj-wan. *Mezinárodní vztahy*. Vol 39, No. 3, s.5-22.

Christensen, N and Helgesen, G.(2006) A Nuclear-free Korean Peninsula: Six Parties- Zero Trust. *Asia Insights*. Vol. 3 No. 1, s. 15 – 17.

Heungchong Kim(2005) Korea- EU FTA: Prospects for the Future, Italian-Korean Economic Workshop. Přednáška ze dne 20. června 2005)

<http://www.de.unito.it/web/member/segreteria/WP/workshop-Kim.pdf>

Beattie, A. (2007): EU Agrees free trade strategy, London: Financial Times.
<http://www.ft.com/cms/s/725b4738-f201-11db-b5b6-000b5df10621.htm>
(poměrně nestabilní), 16.5.2007

McDoom, O.(2005) China's Interests in Sudan Bring Diplomatic Cover
Reuters
<http://www.globalpolicy.org/security/issues/sudan/2005/1217cover.htm>

Internetové zdroje

http://ec.europa.eu	portál EU
http://www.kedo.org/	The Korean Peninsula EnergyDevelopment Organization
http://www.unodc.org/	portál OSN
http://www.delmng.ec.europa.eu/	Delekgace EK v Mongolsku
http://www.iter.org	Portál projektu Iter

External Relations of European Union towards Far Eastern Area

Abstract: In this essay, I try to show different approaches of external relations of EU. These are mainly driven by economic interests as well as with political concerns.

In first part of my essay I analyse the main external policies and their position in institutional base. The other and biggest part of my work is description of bilateral relations with third countries in the region.

In epilogue than I point on main differences in relations with the states and possible ways of further cooperation.

Key words: European Union, Japan, People's Republic of China, Taiwan, Republic of Korea, Democratic People's Republic of Korea, Mongolia, bilateral relations, trade, investment, security, human rights, development assistance,